

A NAGYKANIZSAI KISTÉRSÉG SZOCIÁLIS HELYZETELEMZÉSE

VÉGLEGES VÁLTOZAT

2007. MÁJUS 16.

KÉSZÍTETTE:

HERPAINÉ MÁRKUS ÁGNES VEZETÉSÉVEL:

ANTAL ZSUZSANNA

ARANY ORSOLYA VIRÁG

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETŐ	1
1. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	2
2. MÓDSZERTAN	3
3. TÁRSADALMI-GAZDASÁGI HELYZETKÉP	4
3.1 FÖLDRAJZI HELYZET	4
3.2 KÖZIGAZGATÁS	5
3.3 DEMOGRÁFIAI HELYZET	6
3.4 LAKÁSHELYZET	7
3.5 MAKROGAZDASÁGI FOLYAMATOK	8
4 A KISTÉRSÉG SZOCIÁLIS HELYZETÉT ÉS A TÁRSADALMI KOHÉZIÓT MEGHATÁROZÓ KÖRÜLMÉNYEK	10
4.1 TELEPÜLÉSSZERKEZET, DEMOGRÁFIA, ETNIKAI ÖSSZETÉTEL	10
4.2 KÖZLEKEDÉSI ADOTTSÁGOK, HOZZÁFÉRÉSI PROBLÉMÁK	13
3.3. EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÁS, A FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐK HELYZETE	16
3.4. ISKOLÁZOTTSÁGRA VONATKOZÓ ADATOK	19
3.5. FOGLALKOZTATOTTSÁG ÉS MUNKANÉLKÜLISÉG	23
4. KIREKESZTŐDÉS ÉS SZEGÉNYSÉG	26
5. A SZOCIÁLIS TERÜLET SZABÁLYOZÁSA, KERETEI ÉS ELLÁTÁSAI	28
5.1. ELLÁTÁSI KÖTELEZETTSÉGEK A SZOCIÁLIS ÉS GYERMEKVÉDELMI SZFÉRÁBAN	28
5.2. HELYI SZOCIÁLIS ÉS GYERMEKVÉDELMI RENDELETEK	28
5.3. SZOCIÁLIS ÉS GYERMEKVÉDELMI PÉNZBELI ÉS TERMÉSZETBENI ELLÁTÁSOK	30
5.4. SZOCIÁLIS ÉS GYERMEKVÉDELMI SZEMÉLYES GONDOSKODÁST NYÚJTÓ ELLÁTÁSOK	33
<i>Szociális alapszolgáltatások a Nagykanizsai kistérségben</i>	<i>34</i>
<i>Gyermekjóléti alapellátások a Nagykanizsai kistérségben</i>	<i>46</i>
<i>Szociális szakellátások a Nagykanizsai kistérségben</i>	<i>48</i>
5.5. HATÁRTERÜLETEK, PROBLÉMAORIENTÁLT, INNOVATÍV MEGOLDÁSOK	49
7. SWOT	51

BEVEZETŐ

2004-ben a települési önkormányzatok lehetőséget kaptak az ún. többcélú kistérségi társulások megalakítására (2004. évi CVII. tv). A társulások létrejöttének ösztönzésére megszületett az a Kormány rendelet is, amely értelmében ezen társulások normatív működési támogatást igényelhetnek, a Társulás által ellátott közoktatási, szociális, gyermekjóléti, belső ellenőrzési és mozgókönyvtári feladatok alapján.

A fentiek szellemében a többször módosított 1993. III. törvényt (a továbbiakban: Szociális törvény) is felülvizsgálták, majd néhány ponton módosították is azt.

A személyes gondoskodás megszervezése köteles szervek cím 86.§(3) bekezdése lehetővé teszi, hogy a települési önkormányzatok az egyes szociális szolgáltatásokat társulás keretében lássák el. A szociális szolgáltatótervezési koncepció készítését előíró 92. §(3) bekezdése kimondja „Amennyiben a települések egyes szociális feladataikat társulás keretében látják el, e szolgáltatások tekintetében a szolgáltatótervezési koncepciót a társulás készíti e.”

A koncepció tartalmára, kidolgozására, elfogadására és aktualizálására a települési önkormányzatokra vonatkozó szabályokat érvényesek.

A Nagykanizsai kistérséget alkotó települési önkormányzatok már a többcélú kistérségi társulások megalakításának ösztönzése előtt is éltek az Önkormányzati törvény által biztosított szabad társulás lehetőségével, ennek nyomán több, önkéntesen létrehozott területfejlesztési társulást hoztak létre, illetve csatlakoztak azokhoz. A Nagykanizsai Kistérség Többcélú Társulás annak érdekében alakult 2004. júniusában, hogy a kistérség lakói az önkormányzati közszolgáltatásokhoz minél teljesebb körben juthassanak hozzá, és az önkormányzatok együttműködéssel minél teljesebben, forrásaik célszerű és optimális felhasználásával biztosítsák a mind magasabb szintű ellátást és szolgáltatást. A Többcélú Társuláshoz valamennyi, a térségben működő helyi önkormányzat csatlakozott. A Társulás számos közszolgáltatási feladatot vállalt fel, köztük oktatási, szociális, területfejlesztési szakigazgatási tevékenységeket, továbbá egyes oktatási, szociális ellátási, gyermek- és ifjúságvédelmi feladatok ellátását. Ezen feladatok ellátása igen jellemző országosan is az egyes többcélú társulásokra.

1. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A nagykanizsai kistérség a vállalkozói környezet, külföldi tulajdon, ágazati koncentrációt tekintve egy 6-os skálán a harmadik helyen áll a régió kistérségei közül, azonos fejlettségi szinten a mosonmagyaróvári, sopron-fertődi és zalaegerszegi kistérségekkel. A kereskedelem és turizmus tekintetében egy ugyanilyen skálán a második helyen található, mely alapján a mérsékelt kedvező turisztikai és kedvező kereskedelmi adottságok fémjelzik (MTA RKK Ny-mo-i TI). Ezek a paraméterek azonban **nem jelentik automatikusan a társadalmi-szociális infrastruktúra fejlettségét** - éppen ellenkezőleg, a **kistérség szociális ellátórendszere alulfejlett és hiányos**. A jelen dokumentum a legfrissebb adatokkal támasztja alá, hogy mind a szociális, mind a gyermekjóléti és gyermekvédelmi ellátások, szolgáltatások és intézmények hiányosak, kapacitáshiányosak. A *társadalmi infrastruktúra* kiépületlensége szorosan összefügg a kistérség **aprófalvas településszerkezetével**, és a belső perifériák kialakulásával.

A **kedvezőtlen demográfiai folyamatok**, a csökkenő és drasztikusan alacsony születésszám, az előregedő népesség pedig új elvárásokat támaszt mind a gazdaság, mind a társadalompolitika számára.

Mindezek a fejlődési problémák **komplex és összehangolt fejlesztési programokat követelnek**, amelyek a gazdaságpolitika, a regionális politika, a foglalkoztatáspolitikai és a szociálpolitika szoros együttműködését feltételezi. Az emberi és közösségi erőforrások megerősítése interszektor-igényes, amelyben kiemelt szerepet kell, hogy kapjon a helyi fejlesztések koncentrált támogatása, a partnerség ösztönzése és a helyi innováció előmozdítása. A szociális ellátórendszer számára pedig különösen fontos a közösségi alapú szolgáltatások bővítése, a szociális igazgatás kompetenciaszintjeinek korrigálása, a szakemberek képzése, továbbképzése.

A szegénység és kirekesztettség által leginkább veszélyeztetettek a kistérségben, a makro-adatok által elfedett problémás mikrotérségek és rétegek:

- Aprófalvak, zsáktelepülések, roma lakta zárványok
- Területfejlesztési szempontból leghátrányosabb helyzetű-, az előregedő-, elvándorlással sújtott települések
- Női munkavállalók (különösen az alacsony iskolai végzettségű, kistépülésen élő, Gyes-, Gyed-ről visszatérők)

A szociális és gyermekjóléti ellátások „válaszai”:

- Egyes településeken a legelemibb szociális és gyermekjóléti szolgáltatások sem érhetők el.
- A szociális és gyermekjóléti alapszolgáltatások ellátottsági mutatói igen alacsonyak.
- Az ellátórendszerben meghatározó szerepet játszanak az önkormányzati intézmények (illetőleg az önkormányzat által foglalkoztatott személyek).
- Bár alacsony a nem állami szervezetek szerepvállalása, a gyermekjóléti szolgálat, valamint a családsegítés területén a dominanciájuk megkérdőjelezhetetlen.
- A kistérségi gondolkodás a szociális és gyermekvédelmi terület vonatkozásában is megjelenik, azonban a tényleges feladatmegvalósítás számos hiányossággal küzd.

- A térségi feladatellátás a családsegítés és gyermekjóléti szolgálat esetében a legkiterjedtebb, azaz fedi le a legtöbb települést, azonban a hozzáférésük mégsem kielégítő (az ügyfélfogadás időtartama és gyakorisága miatt).
- A térségi együttműködés nem terjed ki térségben a bentlakásos intézmények, valamint a bölcsődék működtetésére, így ezek kizárólag azok székhelyén, Nagykanizsa városában élők számára igénybe vehetők. Ezen intézmények kihasználtsága 100%-os (illetve a feletti).
- A fentiek alapján elmondható, hogy a kistérségi szociális szolgáltatási háló nem kellően kiépült, nem szolgálja megfelelően a térséghez tartozó települések méret nagyságából adódó hátrányainak mérséklését, az ott élők közszolgáltatásokhoz való kiegyenlítettebb hozzáféréseinek elősegítését.

2. MÓDSZERTAN

A koncepcióalkotás során a következő módszereket alkalmaztuk:

1. Már meglévő regionális, megyei, kistérségi és települési fejlesztési koncepciók és programok feldolgozása

A munkánk során felhasználtuk a különböző szintű, már meglévő fejlesztési terveket. Információt a műhelytalálkozók alkalmával is gyűjtöttünk, munkánk során ezeket feldolgoztuk és elemeztük.

2. A TeIR Központi Statisztikai Hivatal (KSH) vonatkozó adatainak feldolgozása

3. Kérdőíves felmérés a kistérség települési önkormányzatainak körében

4. Műhelytalálkozók

Műhelytalálkozókat az alábbi időpontokban tartottunk:

1. 2006. november 8. Gelse
2. 2007. április 24. Nagykanizsa

A találkozók résztvevők listáját az *a.* és *b. melléklet* tartalmazza.

5. Fentiekén kívül a tanulmány elkészítése folyamán rendszeres kapcsolatban álltunk a Nagykanizsai Többcélú Kistérség vezetőjével, munkaszervezetével

3. TÁRSADALMI-GAZDASÁGI HELYZETKÉP

3.1 FÖLDRAJZI HELYZET

A Nagykanizsai kistérség a Nyugat-dunántúli régió legdélebbi kistérsége, központja Nagykanizsa megyei jogú város.

A régió területe 11.209 km², a kistérség területe 893 km², mely alapján a régió nagyobb kistérségei közé tartozik.

A kistérség települései Zala megye dél-nyugati szögletében, Nagykanizsához viszonyítottan észak déli sávban helyezkednek el. A kistérségben meghatározó szerepet betöltő Nagykanizsa kedvező földrajzi fekvése következtében a térség ipari, kereskedelmi, közlekedési, egészségügyi és oktatási-közművelődési központja is. Zalakaros város idegenforgalmi jelentősége szintén meghatározó a kistérségen belül. A két város körzetében lévő településekre inkább a mezőgazdaság jellemző, kisebb ipari és szolgáltató vállalkozásokkal.

A Nagykanizsai Kistérség Többcélú Társulás települései:

Alsórajk, Balatonmagyaród, Belezna, Bocska, Börzönce, Csapi, Eszteregnye, Felsőrajk, Fityeház, Füzvölgy, Galambok, Garabonc, Gelse, Gelsesziget, Hahót, Homokkomárom, Hosszúvölgy, Kacorlak, Kerecseny, Kilimán, Kisrécse, Liszó, Magyarszentmiklós, Magyarszerdahely, Miháld, Murakeresztúr, Nagybakónak, Nagykanizsa, Nagyrada, Nagyrécse, Nemespátró, Orosztony, Pat, Pölöskefő, Pötréte, Sand, Sormás, Surd, Szepetnek, Újudvar, Zalakaros, Zalakomár, Zalamerenye, Zalasárszeg, Zalasabbar, Zalaszentbalázs, Zalaszentjakab és Zalaújlak.

1. Táblázat Kistérségi alapadatok

Területfejlesztési szempontból kedvezményezett <i>térség</i> (64/2004. Korm. rend.)		nem
Típus szerint	Társadalmi-gazdasági szempontból	nem
	Ipari szerkezetátalakítási térség	nem
	Vidékfejlesztési térség	nem
Mérték szerint	Hátrányos helyzetű	nem
	Leghátrányosabb helyzetű	nem
Települések száma		48
Jogállás szerint	Város	2
	Község	46
Területfejlesztési szempontból kedvezményezett <i>települések száma</i> (7/2003. Korm. rend.)		22
Típus szerint	Társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott település	18
	Országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliség	9
	Leghátrányosabb kistérséghez nem tartozó, leghátrányosabb helyzetű település: Belezna, Kerecseny, Pat, Sand, Zalaszentjakab	5

Forrás: VÁTI, TeIR

A nagykanizsai tervezési statisztikai kistérség 48 települést foglal magába.

3.2 KÖZIGAZGATÁS

A **közigazgatási struktúra** magában hordozza a szociális közigazgatás működésének problémáit és elégtelenségeit. A kisebb körjegyzőségek és hivatalok nem alkalmaznak önálló szociálpolitikai előadót, ezekkel az ügyekkel a hivatalok munkatársai csupán munkaidejük egy részében foglalkoznak. Ez az állapot pedig törvényszerűen eredményezi a hiányos szakmai felkészültséget is. A szociális szférában fontos hatósági feladatot ellátó városoknak a település méretéhez igazodó hivatalai –pl. városi gyámhivatalok- mérete, szakember-ellátottsága nem teszi lehetővé szakszerű és a feladatok nagyságához mértén adekvát rendszer működtetését. Ez az egyébként is szociális problémákat „összegyűjtő” kistéleplési – kisvárosi és falusi – körzetekben fokozza a helyzet súlyosságát, hiszen nem csupán az ellátórendszer intézményei küszködnek nehézségekkel, hanem a megfelelő szociálpolitikát megtervezni, előkészíteni, kialakítani és működtetni képes hivatali és hatósági szakapparátus is hiányzik – éppen ott a legnagyobb mértékben, ahol arra a leginkább szükség lenne.

A kistérségben meghatározó Nagykanizsa szerepe, a foglalkoztatás, az intézményhálózat (oktatás, közművelődés, szociális ellátás) területén, valamint a közigazgatásban (okmányiroda, építésügy, gyámhivatal stb.) is körzetközponti szerepet tölt be. A térségben 48 önálló önkormányzat működik, többségük körjegyzőségben, melyek központi települései kisebb körzetközponti szerepet töltenek be a kultúra, az oktatás és az egészségügy területén.

A térség másik városa, igaz, nagyságrendileg jóval kisebb, de a turizmus, különösen a gyógyturizmus szempontjából a legjelentősebb térségi település Zalakaros 1997-ben nyerte el városi rangját ehhez méltóan infrastruktúráját tekintve a Dunántúl egyik legjobban ellátott települése. A város központjában található a Városháza, amelynek hivatali apparátusa látja el a szomszédos Zalamerenye közigazgatási és körzetközponti feladatait is.

A többi település közigazgatására jellemző, hogy többen társultak a feladatok ellátására, így körjegyzőséget alkotnak:

Körjegyzőségi székhely:	Hozzá tartozó települések:
Alsórajk	Alsórajk, Kerecseny
Eszteregnye	Eszteregnye
Felsőrajk	Felsőrajk, Pötréte
Füzbölgy	Füzbölgy, Hosszúvölgy
Gelse	Gelse, Gelsesziget, Kilimán
Galambok	Galambok, Zalaszentjakab
Garabonc	Garabonc, Nagyrada
Kisrécse	Kisrécse, Zalasárszeg
Magyarszentmiklós	Magyarszentmiklós
Miháld	Miháld, Pat
Murakeresztúr	Murakeresztúr, Fityeház
Nagyrecse	Nagyrecse, Zalaújlak, Csapi, Nagybakónak
Nagykanizsa	Nagykanizsa, Liszó
Sormás	Sormás, Homokkomárom
Zalaszabar	Zalaszabar, Orosztony
Zalaszentbalázs	Zalaszentbalázs, Kacorlak, Börzönce, Bocska
Zalakaros	Zalakaros, Zalamerenye
Zalavár	Balatonmagyaród
Újudvar	Újudvar, Magyarszerdahely
Egy települést ellátó jegyzőségek:	Belezná, Hahót, Nemespátró, Pölöskefő, Sand, Surd, Szepetnek, Zalakomár

A kistérségben -elsősorban településszerkezetéből adódóan- egy olyan közigazgatási szerkezet és közintézmény-rendszer jött létre, amely magában hordozza az ellátási hiányok veszélyét. E problémákra az innovatív, a településnagyságot és -szerkezetet egyaránt figyelembe vevő, a helyi adottságokhoz igazodó intézmény-felépítések és megoldások jelenthetnek valamelyest megoldást.

3.3 DEMOGRÁFIAI HELYZET

A TeIR 2005. év végi adatai szerint 81.390 fő élt a kistérségben. A népsűrűség a kistérségben folyamatosan csökkenő tendenciájú.

A népességszám alakulása

A kistérség lakónépesség már több mint másfél évtizede csökken, mértéke mindkét évtizedben magasabb volt a régiósnál és az országosnál.

2. Táblázat A lakónépesség változása (fő)

Terület	1990	1995	Változás (%)	2000	2005	Változás (%)
Nagykanizsai kistérség	85794	84623	-1,36%	84123	81390	- 3,24%
Nyugat-Dunántúl	1003469	994494	-1%	999069	991656	-1%
Magyarország	10353765	10211190	-1%	10199183	10075449	-1%

Forrás: TeIR

A megyei és regionális átlagok jelentős területi különbségeket takarnak, melyeknek oka kettős. Egyrészt a hazai urbanizációs folyamatban markáns változások álltak be a kilencvenes évek eleje óta. A gazdasági – társadalmi változások, a jövedelmi viszonyok átalakulása és emelkedése következtében egyre jobban jelentkeznek az ún. dezurbanizációs jegyek, vagyis a vándorlás iránya ma már nem a város, hanem egyre inkább a rurális (falusi) térség. Ez a trend elsősorban Közép-Magyarországon, a budapesti agglomerációban jelentkezik, de hatása kimutatható a Nyugat-Dunántúlon is. Amíg az 1980-as évtizedben a városok népessége nőtt, s a falvaké jelentősen csökkent, addig a kilencvenes évtizedben a városok veszítenek népességükből, s a falvak népességvesztése jelentősen csökkent, sőt kisebb, mint a városoké. A vidéki városok lakossága -3,5%-kal csökkent, a falvaké 1,1%-kal nőtt. A régióban ez -2,8 illetve -2,4%. A trend a legurbanizáltabb Győr-Moson-Sopron megyében hasonlít leginkább az országoshoz, ott a falvak népessége már növekedett 0,4%-kal. Ezzel szemben **Zala megyében** a dezurbanizáció még alig mutatható ki, hiszen a falvak népesség csökkenésének a mértéke alig csökkent, s ma is igen jelentős (-5,3%).

A nagykanizsai kistérségben 1990 és 2005 között a lakónépesség változása a következőképpen alakult:

3. Táblázat A lakónépesség változása a kistérségben (fő)

Népességszám csökkenés	%	Népességszám növekedés	%
Zalamerenye	-39,3	Zalakaros	57,1
Zalaújlak	-34,1	Zalasárszeg	13,5
Pötréte	-28,4	Nagyrecse	5,5
Orosztony	-23,1	Sormás	5,2
Balatonmagyaród	-21	Szepetnek	5
Kerecseny	-19,4	Galambok	2,4
Pölöskefő	-18,4	Homokkomárom	3,3
Hahót	-18,6	Újudvar	3,3
Sand	-18,2	Csapi	1,6
...Nagykanizsa	-5,2	Zalaszentjakab	1,0
Nyugat-dunántúl	-1,2	Zala megye	3,6

Forrás: TelR

A kistérségben tíz településen következett be népességszám növekedés, a többi 38 településen népességszám csökkenés mutatkozik. A népességszám növekedésnek eltérő oka van. Zalakaroson például a dinamikusan fejlődő város termálfürdőre építhető idegenforgalma biztos megélhetést jelent, míg Nagyrecse és Sormás a városból zöldövezetbe vágyókat vonzza. Zalaszentjakab, Galambok és Homokkomárom a roma népesség nagyobb számú növekedését mutatja.

3.4 LAKÁSHELYZET

2001-ben a Népszámlálási adatok szerint a kistérségben a lakott lakások száma 29.826 volt. A lakásállomány elhelyezkedése, a szobák száma, a laksűrűség, a közművekkel való ellátottság szerepet játszik a népesség életminőségének alakulásában. A lakásnagyság és laksűrűség hozzájárul a jó egészségi állapot és pszicho-szociális egyensúly megőrzéséhez.

4. Táblázat A lakónépesség és a lakás céljára használt lakások, 2001

Terület	Lakónépesség	Lakott lakások száma	Nem lakott lakások száma
Nagykanizsai kistérség	84.123	29.826	5.459
Nyugat-Dunántúl	1.001.665	350.035	53.571
Magyarország	10.197.119	3.723.509	586.969

Forrás: KSH, Népszámlálási adatok

A régióban a lakások mennyiségi és minőségi mutatói jók, az átlagos alapterület 80 négyzetméter, ami az elmúlt évek óta tovább növekedett, és csökkent a 100 szobára jutó személyek száma is.

A Nagykanizsai kistérség mutatói rosszabbak mint a régióé. Míg az összkomfortos lakások száma az összes lakáshoz képes 51,8 % a régióban, addig ez az arány 31,9 % a kistérségben. E tekintetben legjobb helyzetben Füzvölgy (48,1%), Magyarszentmiklós (43,4%), Murakeresztúr (35,4%), Sormás (36%) és Nagykanizsa (34,4%) van. A legrosszabb

helyzetben, azaz a komfort nélküli lakások számát tekintve Magyarszerdahely (63,2%), Kerecseny (57,6%), Orosztony (42,9%) és Kistréce (41,1%) községek vannak.

A folyóvízzel ellátott lakások az összes lakás 90%-át képezik és a szennyvízelvezetéssel ellátott lakások az összes lakás 69,2 %-át, mely megközelítőleg ugyan az, mint a régiós érték.

Míg 2001-ben 14 település nem volt gázzal ellátott, addig 2004-re ez a szám 7-re csökkent (Börzönce, Kistréce, Pat, Sand, Zalasárszeg, Zalasabár és Zalaszentjakab).

A közütemi ivóvezeték hálózatban bekapcsolt lakások számát vizsgálva 2004-ben Miháld (76,5%) és Kerecseny (84,9%) állt a legrosszabbul.

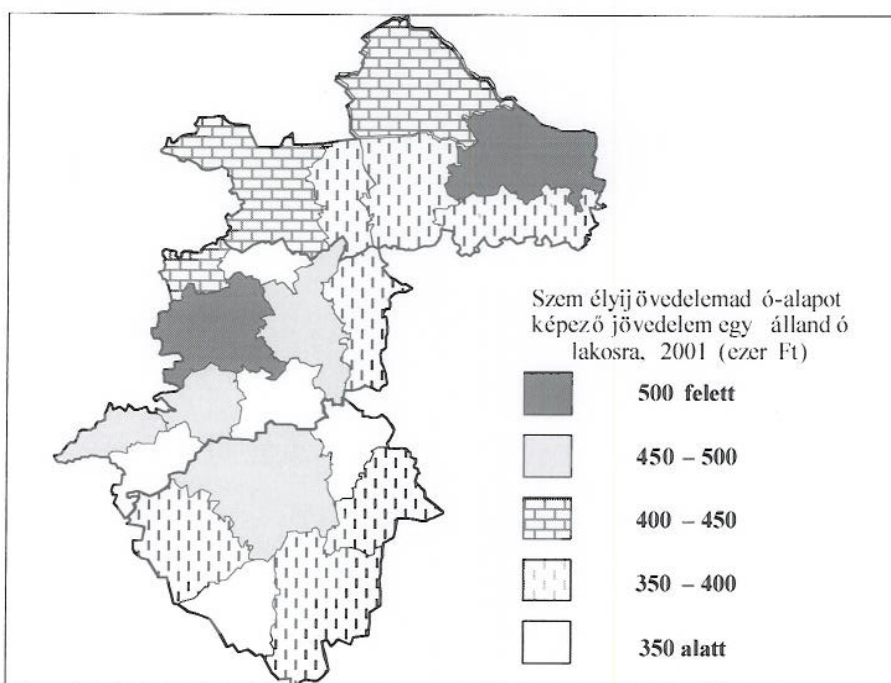
3.5 MAKROGAZDASÁGI FOLYAMATOK

A gazdasági teljesítmény leggyakrabban használt mutatója, az egy főre jutó GDP nagysága a régiót Közép-Magyarország után második, míg a megyék közt Győr-Moson-Sopront (Budapest után) a második, Vast a negyedik, **Zalát pedig a hatodik helyre** sorolja.

Az elemzésekben leggyakrabban használt többi statisztikai mutató jellemzően ugyancsak kedvező relatív helyzetet körvonalaz, számottevő megyénkénti eltérésekkel, **jellemzően Zala megye némi hátrányával**. Külön említést érdemel – önmagában és végső soron kifejezetten pozitív jellemzőként - a munkanélküliségi ráta kifejezetten alacsony szintje, mely kétségtelenül összefügg a gazdaság általános állapotával, még inkább a szociális konfliktusok alacsony szintjével.

Az egyéni és társas vállalkozások száma is kedvező képet mutat, a Nyugat-Dunántúli régió második helyen áll a központi régió után, 1,1%-kal meghaladva a régiós átlagot. A régió belül Győr-Moson-Sopron megye áll az első helyen. A második helyen Zala megye van, azon belül a Keszthely-Hévízi, Zalaegerszegi és **Nagykanizsai kistérségek**. Vas megye 26,9%-kal harmadik helyen áll a régióban.

Jövedelemkülönbségek a régió kistérségei közt

Forrás: Ny-Pannon EURégió Térségének Gazdasági Stratégiája

Az egy lakosra vetített személyi jövedelemadó-alapot képező jövedelem tekintetében a kistérség a régió kistérségeit tekintve a második legrosszabb területek közé tartozik, annak ellenére, hogy pozícióját Nagykanizsa erősíti.

5. Táblázat GDP adatok, 2004

megnevezés	GDP beszerzési áron	Bruttó GDP egy lakosra	Bruttó hozzáadott érték a mezőgazdaság, vad- és erdőgazdálkodás, halászat nemzetgazdasági ágakban	Bruttó hozzáadott érték a szolgáltatások nemzetgazdasági ágakban	Bruttó hozzáadott érték az ipar, építőipar nemzetgazdasági ágakban
GY-M-S megye	1.028.117	2.336	38.593	437.886	397.796
Vas megye	541.848	2.039	21.898	235.826	203.045
Zala megye	544.381	1.839	25.141	267.446	170.336
Nyugat- dunántúl	2.114.346	6.214	85.632	941.158	771.177
Magyarország	20.429.456	34.397	676.643	11.333.598	5.362.249

Forrás: TeIR

A vállalkozói környezet, külföldi tulajdon, ágazati koncentrációt tekintve (6-os skálán) a harmadik helyen áll, a mosonmagyaróvári, sopron-fertődi és zalaegerszegi kistérségekkel együtt. Erre a csoportra az átlagosnál egyértelműen (mérsékelten) kedvezőbb helyzet, a szolgáltatási dominancia és a mérsékelt külföldi tőke a jellemző (MTA RKK Ny-mo-i TI). A kereskedelem és turizmus tekintetében a 6-os skálán második helyet foglal el a régiós rangsorban, mely alapján a mérsékelten kedvező turisztikai és kedvező kereskedelmi jellemzők fémjelzik (MTA RKK Ny-mo-i TI).

4 A KISTÉRSÉG SZOCIÁLIS HELYZETÉT ÉS A TÁRSADALMI KOHÉZIÓT MEGHATÁROZÓ KÖRÜLMÉNYEK

4.1 TELEPÜLÉSSZERKEZET, DEMOGRÁFIA, ETNIKAI ÖSSZETÉTEL

A 2001.évi népszámlálás adatai szerint a **régió lakónépességének** 56 %-a él városokban és 44%-a községekben, de az egy községre jutó átlagos lélekszám nem éri el az 1000 főt. Az **aprófalvas térségeket** jellemző tünet-együttesek kistérségi szinten jelentős problémákat jeleznek.

Míg Zala megye egészére a városhiányosság és a városok egyenetlen eloszlása jellemző, addig a Nagykanizsai kistérségben két város is található, Nagykanizsa és Zalakaros. A települések közül Nagykanizsa 50918 fő lakosával a legnagyobb, míg Börzönce 77 fővel a legkisebb (TeIR 2005). Ugyanakkor a térség kimondottan aprófalvas jellegét tükrözi, hogy a települések több mint fele 500 fő alatti.

6. Táblázat A kistérség települései lakosságának száma 2005.

Település-nagyság-kategóriák	Települések száma		Települések
	2000	2005	
-499	23	25	Alsórajk, Bocska,Börzönce, Csapi, Fűzvölgy, Gelsesziget, Homokkomárom, Hosszúvölgy, Kacorlak, Kerecseny, Kilimán, Kistréce, Liszó, Magyarszentmiklós, Nemespátró, Orosztony, Pat, Pötréte, Sand, Zalamerenye, Zalasárszeg, Zalaszentjakab, Zalaújlak, Nagybakónak, Pölöskefő
500-999	16	13	Balatonmagyaród, Belezna, Eszteregnye, Felsőrajk, Fityeház, Garabonc, Magyarszerdahely, Miháld, Nagybakónak, Nagyrada, Nagyréce, Pölöskefő, Sormás, Surd, Zalasabar, Zalaszentbalázs - Nagybakónak, Pölöskefő, Nagyréce
1000-1999	7	8	Galambok, Gelse, Hahót, Murakeresztúr, Szepetnek, Újudvar, Zalakaros +Nagyréce
2000-4999	1	1	Zalakomár
5000-49999	0	0	-
50000-	1	1	Nagykanizsa

Forrás: TeIR

Amíg a kilencvenes évtizedben a természetes szaporodás trendje igen kedvezőtlenül változott, addig a régió felértékelődött helyzetéből fakadóan az országon belül vonzó területté vált és megindult a vándorlás a Nyugat-Dunántúl felé.

A téma szempontjából elsősorban a külső vándorlások a lényegesek, hiszen a régió, illetve a megyéken belüli népesség mozgások nem befolyásolják a népességszámot, csupán a népességnek a közigazgatási egységeken belüli területi elhelyezkedését, eloszlását.

A Nyugat-Dunántúl állandó külső vándorlási egyenlege 1990 és 1999 között pozitív, 3709 fővel többen telepedtek le, mint ahányan elköltöztek. Ez egyébként zömmel Győr-Moson-Sopron megye és kis részben Vas megye miatt van így, mivel **Zala megye vándorlási egyenlege tartósan negatív, pozitív értéket csupán 2002-ben ért el.**

A '90-es évek második felétől a megváltozott országos, urbanizációs folyamat hatására megfordult a település típusok közötti vándorlás iránya. A városokba vándorlás egyre csökken, helyette már az elvándorlás jellemző, kezdetben csak a nagyobb városok körüli falvakba, napjainkban már a távolabbi településekre is. Mindez főleg Vas és részben **Zala megyében** jelentett markáns változást.

A humán erőforrás állományának egyik legfontosabb mutatója a **korstruktúra**. Az elöregedéssel párhuzamosan a gazdaságfejlesztés is problémába ütközik, hiszen az a munkaképes, innovációra hajló lakosság hiányzik, amelyik a térség megújításában szerepet játszhatna.

A korstruktúra eleme az **öregedési index**, azaz a fiatal/idős arány. A Nagykanizsai kistérségben ez az érték: 0,7, azaz **öregedő korstruktúráról** tanúskodik. Ugyanakkor a kedvezőtlen térségi átlag nagy szórást takar. A **térség "legöregebb" települése Zalaújlak (index: 0,13) majd öt követi Füzvölgy (0,21) és Zalamerenye (0,23)**, mindannyian 200 főnél kevesebb lélekszámúak. A legfiatalabb települések Bocska és Homokkomárom (index: 1,13-1,13).

Romák

A 2001-es népszámlálási adatok szerint Magyarországon 189.984 cigány lakos él (47 ezerrel több, mint 1990-ben), tehát a népesség 1,9 %-a vallja magát cigánynak. Ezek az adatok a Nyugat-Dunántúli régióban a következőképpen alakulnak: 6785 fő, azaz a cigány népesség 3,6 %-a él a régióban. Megyei bontásban: Győr-Moson-Sopron megyében 1368 fő, a megye népességének 0,31 %-a cigány, Vas megyében 1378 fő, a megye népességének 0,51 %-a cigány, és **Zala megyében 4039 fő**, a megye népességének 1,36 %-a.

A népszámlálási számadatok és a becsült adatok közti réteget Pádár László a Győr-Moson-Sopron Megyei Cigányok Érdekvédelmi Szövetségének elnöke „látens romáknak” nevezi, akik közül néhányan a diszkrimináció elleni, illetve az integráció egyik eszközének tekintik cigányságuk tagadását.

Győr-Moson-Sopron megyében 4-5 %, Vas megyében 3-4 %, **Zala megyében a cigány lakosság aránya 10-12%-ra tehető.** A cigány népességet érintő munkanélküliség – hátrányos helyzetük, alacsony iskolai végzettségük, és a munkaerőpiaci diszkrimináció következtében magasabb, mint a nem romák esetében. Sokuk alkalmi munkából él, vagy a szociális illetve munkanélküli ellátórendszer között mozog. Jelentős azok száma is, akik időlegesen, vagy véglegesen kiszorultak munkaerőpiacról és a szociális ellátórendszerbe kerültek át. Az inaktívvá válás pedig azt eredményezi, hogy sem munkanélküliként, sem pedig álláskeresőként nem kerülnek kapcsolatba a munkaügyi kirendeltségekkel, így foglalkoztatásuk elősegítésére az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök nem alkalmazhatók.

A régióban Zala megyében él a legtöbb roma lakos. Megyén belül vannak olyan városok és térségek, ahol nagyon magas arányú roma népesség található. Ilyen város **Nagykanizsa**.

valamint környéke. A **kistérség vonatkozásában** egy-egy községben koncentráldó roma közösségek közül kiemelkedik Zalakomár, Zalaazentjakab, Garabonc és Galambok.

A munkaügyi regisztrációban szereplő munkanélküliek között a becslések szerint 10-15% roma. Az aprófalvas vidéken a romák munkanélkülisége eléri a 80 %-ot is. Korosztályi összetételben nincs nagy különbség, azaz a roma munkanélkülieknél ugyanúgy megtalálható a huszonéves és idősebb korosztály. Ez azt is jelzi, hogy a befejezett általános iskolai tanulmányok tekintetében újratermelődik az a réteg, amely éppen emiatt nem tud munkát vállalni.

Hátrányos munkaerőpiaci körülményeik mellett sok esetben lakókörülményeik is átlagon aluliak. A garabonci romaközösség döntő hányada két utcában, egymás szomszédságában él. A jellemzően egy szobás lakások 66%-a komfort nélküli, ahol nincs fürdőszoba, és bevezetett folyóvíz. Előkészületben van a településfelmérési program. Zalakaros romaközössége 1,5 km-re a város határától, Zalakomár közelségében él egy tömbben, külterületen. Zalakomárban a cigány családok 1/3-a csatornázatlan, ivóvíz és szilárd padozat nélküli lakásban él, illetve fa melléképületben és lakókocsiban. 2002-ben 7 szociális bérlakást adtak át, melyek enyhítették a település lakhatási és szociális problémáit. Nagykanizsa „Citromsziget” nevű romatelepén 130 roma család él, szinte mindegyik családnak közüzemi tartozása van. A kistérségben élő roma családokban magas a fogyatékos gyermekek aránya.

Zala megyében az Első Magyar-Dán Termelő Iskola végzi az iskolarendszertől kimaradt cigány fiatalok szakképzést, de erre irányul a „Roma Közösségi Ház” és a „Hátrányos helyzetűek képzési programjai” is. A munkaügyi központ jó kapcsolatot alakított ki a CKÖ-vel, közösen szervezett programok a Roma NET konferencia, Roma Centrum Mo-on, a sormási Leader és a csurgói Roma konferencia, a Hálózat az Integrációért Alapítványi konferencia. Zala megyében 2003-ban 1067 roma került a munkaügyi központ támogatottjai közé.

Cigány Kisebbségi Önkormányzatok a kistérségben:

Balatonmagyaród

Galambok

Garabonc

Murakeresztúr

Nagybakónak

Nagykanizsa

Nagyrada

Orosztony

Szepetnek

Újudvar

Zalakomár

Zalamerenye

Zalaszabar

Zalaszentjakab

4.2 KÖZLEKEDÉSI ADOTTSÁGOK, HOZZÁFÉRÉSI PROBLÉMÁK

Nemzetközi viszonyok¹

A régió négy országgal határos elhelyezkedéséből adódóan a nemzetközi közlekedés szempontjából kiemelt terület. Azonban szükséges a V/a. Pozsonynál megszakadó korridornak a Nagykanizsáig történő meghosszabbítása, ahol csatlakozna az V-ös és az V/b. folyosókhoz Trieszt-Fiume irányába. Ez a pótlás a Balti államok és Olaszország észak-déli kapcsolatának hiányzó eleme. Így kialakulhat a Helsinki-Varsó-Pozsony-Szombathely-Nagykanizsa-Zágráb-Fiume-Trieszt útvonalú új I-es korridor, az észak-déli közlekedési és gazdasági tengely. Hiányzó láncszem továbbá a mai 8-as és 4-es út egyes szakaszait követő, Budapestet új Duna-híddal délről elkerülő, kelet-nyugati irányú tengely is, amely pedig a TINA hálózatba kell, hogy bekerüljön. A közös határszakaszokat jelentős átmenő forgalom terheli (az országos tranzitforgalom 60%-a), különösen a régió osztrák határszakaszán. 1990 óta csekély mértékben (118 km-rel) bővült az országos közutak hossza a régióban, 1999. év végén 4830 kilométert tett ki együttesen. Az úthálózat egyötöde főútvonal. Autópálya 72 km hosszban vezet át a térségen (M1-es), mely kelet-nyugati irányban fűzi fel a régiót a meghatározó Bécs-Budapest tengelyre. Az észak-déli irányú közlekedési kapcsolatok hiányosak. A legforgalmasabb főutak mentén tovább épültek a járműforgalomtól elválasztott kerékpárutak. A régió legfontosabb vasútvonala a Budapest-Hegyeshalom vonal. A fejlesztés kiemelt céljai közé tartozik a vasúti fővonalak villamosításának folytatása, valamint a hiányzó vasúti ágak megépítése. A légi (Pér, Sármellék, Szombathely) közlekedés adta adottságok megfelelő hasznosítása érdekében jelentős fejlesztésre van szükség a régióban ezeken a területeken. A régió északi határát Európa egyik legjelentősebb vízi útja, a Duna alkotja, amely a VII. Helsinki-folyosó részeként jelentős szállítási teljesítményekkel rendelkezik. A folyón kiemelt fontosságú a magas színvonalú hajózhatóság elérése. A régió potenciális logisztikai központ hálózatának elsődleges szerepe van az európai IV. és VII., illetve az V. korridor mentén, a hármashatáronál fekvő térségben az áruk elosztásának és raktározásának fizikai feltételeinek megteremtése és a hozzá kapcsolódó szolgáltatások biztosítása. A különböző szállítási formák meghonosítását emellett környezetvédelmi (pl. közúti forgalom vasútra terelése csökkenti a közlekedési eredetű légszennyezést) és költséghatékonysági megfontolások is indokolják. Ilyen a soproni RO-LA és a gönyői RO-RO terminál is. A további fejlődés záloga az észak-déli közlekedési és gazdasági tengely fejlesztésének támogatása lehet.

Helyi adottságok

A nagykanizsai kistérség szervező központja a megye második legjelentősebb városa, Nagykanizsa. Lényegében a kistérség közepén helyezkedik el s ez meghatározó a terület közlekedéshálózati struktúrájának kialakulásában. Közlekedés földrajzi adottságainak kedvező alakulásához nagymértékben hozzájárul az ország dél- és délnyugati határának közelsége s a várost érintő nemzetközi közlekedési kapcsolatok jelentősége. Ez a körülmény kihat a város és a kistérség mindenirányú fejlődésére, kapcsolatainak erősödésére. A kistérségen belül valamennyi közlekedési ág csomópontja Nagykanizsa, potenciális lehetőséget kínálva ezzel egy logisztikai, központi szerepkör várhatóan hatékony működéséhez.

¹ FORRÁS: WWW.WESTPA.HU

A kistérség **közúthálózatának** legrangosabb eleme a területet – Nagykanizsát érintve – északnyugati irányból (Zalasárszegtől) kelet, délkeleti irányban (Eszteregnyéig), mintegy 16 km hosszban átszelő, 7. sz. I. rendű főút. E főútnak jelentős nemzetközi-forgalmi szerepe (E71) van, emellett ez a főút kapcsolja a megyét az ország fővárosához, a kistérséget – Nagykanizsával együtt – az ország többi részéhez. Korszerűsítése folyamatban van.

Rövid – alig 10 km hosszú – szakaszon érinti a kistérséget a megye közlekedése szempontjából ugyancsak fontos észak–déli irányú 74. sz. II. rendű főút (E65), melynek a megyén belüli közlekedési – feltárást, illetve Zala megye más területréseivel való kapcsolatot illetően az előbbinél is jelentősebb szerepe van. Ugyancsak nem elhanyagolható feladata van a 61. sz. II. rendű főútnak, mely délkeleti irányból, Somogy megye felől érkezik Zala megye területére, s mintegy 8 km-es szakasz után kapcsolódik Nagykanizsánál a 7-es sz. I. rendű főúthoz.

A további utak közül – a kistérség szempontjából – a legjelentősebb közút a 7527-es számú, észak–déli irányú összekötő út, mely Nagykanizsától északon – Újudvartól délre – torkollik a 74. sz. II. rendű főútba. Nagy jelentőségű a várostól délre, Somogy megye határáig, a megye területén É–D irányban húzódó másik négyszámjegyű (6804 sz.) összekötő út is. Mindkét összekötő út a kistérség feltárása szempontjából igen jelentős. Észak–déli irányban – szinte végighúzódnak az egész térség majdnem tengelyvonalaiban s felfűzik a csatlakozó közutak révén ellátás és megközelítés vonatkozásában annak minden települését.

A kistérség feltárása szempontjából még jelentősek az alábbi összekötő utak is:

- a 7532. sz. összekötő út Pötrétét kapcsolja a 7527. sz. úthoz és Felsőrajkhoz a kistérség északi csücskében,
- a 7525. sz. ö.k. út átmetszi a térséget, feltárja Kerecsenyt és Orosztonyt s hozzákapcsolja a településeket (a már a térség határán kívül fekvő Kilimánnal együtt) az észak–déli irányú – 7527-es számú – főartériához,
- a 7531. sz. ö.k. út Újudvar felett kapcsolódik a 7527-es úthoz, majd a 7528-as sz. ö.k. úton át Újnéppuszta, Magyarszerdahely és Bocska települések elérését biztosítja, már a térség határán kívül,
- a 7511-es és a 7524-es sz. ö.k. utak Kistrécsét, Nagyrécsét kötik össze egymással és Nagykanizsával,
- a 6834-es és 6837-es összekötő utak Sormást és Szepetneket viszik „közelebb” Nagykanizsához,
- a 6833-as ö.k. út a 7. sz. I. rendű főúttól az országhatárig halad s közben felfűzi Kiskanizsát, Fityeházát és Murakeresztúrt,
- a 6832-es út Miklósfát, Bagolát és Sandot fűzi fel, míg
- a 6813-as sz. összekötő út a kistérség déli csücskén – a 6804-es útból kiágazva – Csurgó felé fordul és Somogy megyei települések kapcsolatát könnyíti meg Zala megyével.

A kistérség feltárázásában, a települések megközelítésében és a közvetlen környékkel való kapcsolatokban fontos szerepe van még az alábbi ötszámjegyű bekötő utaknak is:

68152 sz. (Liszó)	75128 sz. (Nagybakónak)
68153 sz. (Nemespátó)	75129 sz. (Újudvar, Morgánypusztá)
68154 sz. (Belezna)	75130. sz. (Nagykanizsa elkerülő út)
75125 sz. (Orosztony)	75131 sz. (Hosszúvölgy, Homokkomárom)
75126 sz. (Kerecseny)	75134 sz. (Eszteregnye, Obornak)

75127 sz. (Csapi, Zalaújlak)

75323 sz. (Várhelypuszta)

Az utak kiépítettségénél hiányosak a keresztmetszeti, korszerű méretek s néhány mellékútvonal még kiépítésre és portalan burkolattal való ellátásra is szorul. A hálózati ellátottságot [úthossz/km²] azonban megfelelőnek lehet ítélni.

A kistérség felénél érkezik be keleti irányból a MÁV Budapest–Murakeresztúri **vasúti fővonala**, mely Nagykanizsa vasútállomásán fordul délnyugati irányba. A vasútvonal az ország fővárosával (átszállással az egész országgal) s a szomszédos délszláv államokkal teszi lehetővé a kapcsolatot. A vonal korszerűsítése (villamosítása és az állomások átalakítása és biztonságának növelése) már folyamatban és előre haladott állapotban van, befejezése a közeli jövőben várható. A Zalaegerszeg (Zalaszentiván) – Nagykanizsa közötti MÁV fővonal észak–déli irányban halad át a kistérségen s jelentős szerepet visz a személyforgalom és a teherszállítás lebonyolításában. A vasútvonal korszerűsítésre érett.

Kerékpárutak építése szempontjából – erőfeszítése ellenére is – elmaradt a kistérség. A kerékpárforgalom jelenleg szinte teljes egészében a közutakon bonyolódik le.

A kistérség **tömegközlekedési** igényeit a Zala Volán Zrt. autóbusszai elégítik ki. A kistérség valamennyi települése elérhető menetrendszerűen közlekedő, helyközi autóbusszal. Jó Nagykanizsával – a kistérség központjával – is, a jelentős kapcsolatot lebonyolító autóbusz közlekedés. Az igénybevett úthálózaton hátrányos néhány bekötőút szélességi elégtelensége és az autóbusz megálló-öblök hiánya. S időszerűvé vált már az autóbuszpark mielőbbi felfrissítése is.

Közvetlen autóbusszal Nagykanizsáról a kistérség legtávolabbi települései megközelítőleg fél óra alatt közelíthetők meg. Zalasabar 26 perc, Pötréte 26 perc, Felsőrajk 23 perc.

A legritkábban járatok Börzöncére, Zalamerenyére, Zalaszentjakabra és Pötrétére közlekednek. Kedvezőtlen helyzetben van még Kacorlak, Zalaújlak és Pölöskefő.

7. Táblázat Autóbuszjáratok száma

Megnevezés és lakónépesség	Közvetlen buszok száma hétköznap Nagykanizsáról	Közvetlen buszok száma hétköznap Nagykanizsára
Börzönce, 77 fő	3	5
Pötréte, 287 fő	6	5
Zalamerenye, 184 fő	5	9
Zalaszentjakab, 405 fő	5	4
Kacorlak, 246 fő	6	8
Zalaújlak, 118 fő	7	7
Pölöskefő, 426 fő	7	8
Sormás, 914 fő	60	60
Galambok, 1299 fő	46	47
Zalakaros, 1178 fő	40	41

Forrás: hivatalos autóbusz menetrend 2006.

Szombatonként Pötrétén (1-1) Börzöncén (2-4), Zalamerenyén (4-6) csökkentik jelentős mértékben a járatok számát. Vasárnap Nagykanizsáról Pötrétére nem indítanak autóbusz járatot.

A legsűrűbben indított járatok nem feltétlenül lakónépesség számhoz kötöttek. A legsűrűbben a 914 fős Sormásra/ról indul járat, mely Nagykanizsa zöldövezete és az ott lakók a városban dolgoznak, illetve Zalakarosra/ról, ahol az üdülők és a bejáró dolgozók veszik igénybe zömmel a járatokat.

ZSÁKTELEPÜLÉSEK A KISTÉRSÉGBEN

A három megyei Közöskezelő adatai alapján a 103 **zsáktelepülés** található a régióban, Zala egyében 63, a nagykanizsai kistérségben 7: Belezna, Zalaújlak, Nagybakónak, Nemespátró, Homokkomárom, Liszó, Zalamerenye. A polgármesterek szerint Eszteregnye és Kistréce is zsáktelepülés.

3.3. EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÁS, A FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐK HELYZETE

A régióban egészségügyi ellátás tekintetében legjobb helyzetben a keszthelyi kistérség van, elsősorban Hévíznek köszönhetően. A háziorvosokra vonatkozó adatok nem tekinthetők kiemelkedően jónak, de a kórházi és gyógyszerelési ellátottság messze átlag felettinek tekinthető. Hét kistérség tartozik a **második klaszterbe; közöttük a nagykanizsai kistérség** is. Kisebbségi gyengeségnek tekinthető a háziorvosok viszonylagosan alacsonyabb száma, de a konkrét értelemben vett infrastrukturális ellátottságra vonatkozó indikátorok alapján kedvező kép rajzolódik ki. A régiós átlagnál magasabb a kórházi ágyak és a gyógyszertárak száma. Mindemellett, hogy magas a kistérségben a gyógyszertárak száma, a **48 település közül csupán 7-ben található gyógyszertár** (Nagykanizsa 16, Zalakaros 1, Gelse 1, Hahót 1, Murakersztúr 2, Zalakomár 1, Zalaszentgyörgy 1: www.egeszsegkalauz.hu).

8. Táblázat Egészségügyi ellátás, 2003

	A második klaszter adatai Nagykanizsai kistérség	régiós átlag
Egy háziorvosra jutó állandó lakos	2004	1886
Háziorvosok száma, 10000 lakosra jutó	5,0	5,4
A háziorvosnál megjelentek aránya az állandó lakossághoz viszonyítva	18,2	17,5
Kórházi ágyak száma, 1000 lakosra jutó	9,6	5,6
Elbocsátott kórházi betegek száma, 1000 lakosra jutó	300	149
Gyógyszertárak száma, 10000 lakosra jutó	1,9	1,8
Egy gyógyszertárra jutó állandó lakos	5339	6471

Forrás: MTA RKK Nyd-i TI, 2004.

Fogyatékosággal élők

A fogyatékosággal élők számáról, helyzetéről csak a 2001-es népszámlálási adatok foglalkoznak, kistérségi szinten nem rendelkezünk adatokkal. Mivel helyzetükben kiugró területi eltérések nem mutatkoznak, így a régiós helyzetkép rávilágít a kistérségben jelentkező problémákra is.

Magyarországon a fogyatékos emberek létszáma az 1990. évi 368 ezer főről a 2001. évi 577 ezer főre emelkedett, arányuk a népességen belül 3,5 százalékról 5,7 százalékra változott. Nyugat-Dunántúlon a 2001-es népszámlálási adatok alapján 43641 fogyatékos ember él. Ez a

szám a legalacsonyabb országos viszonylatban, régióon belül pedig Vas megye van a legkedvezőbb helyzetben.

9. Táblázat A fogyatékossgal élők száma a régióban

Nyugat-Dunántúl	43 641
Vas megye	11 951
Zala megye	14 092
Győr-Moson-Sopron megye	17 598

Forrás: Népszámlálási adatok, 2001.

A fogyatékos népesség a fogyatékossgal típusa szerint a Nyugat-Dunántúli régióban

Forrás: Népszámlálási adatok, 2001.

A fogyatékossgal típusa szerint a mozgássérültek létszáma a legmagasabb, míg vak, siket, siket-néma, néma és beszédhibás fogyatékossgal relatíve kevesen élnek.

10. Táblázat Fogyatékossgal élők korcsoportos megoszlása a 1990-es és 2001-es népszámlálási adatok alapján

Nyugat-Dunántúl	Összesen	0-14	15-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-x
1990	34925	3295	4500	4220	4480	5600	6240	6590
2001	43641	2406	3898	2854	6303	8750	7381	12049

Forrás: Népszámlálási adatok, 2001

A fogyatékossgal élők száma a 40 év felettiek körében mutat ugrásszerű növekedést, melynek egyik oka az élet folyamán szerzett fogyatékossgal lehet. Kedvező tendencia

ugyanakkor, hogy a magzati korban történő szűrővizsgálat (ultrahang, AFP) eredményeképpen kevesebb a vele született fogyatékossgal világra jövő újszülöttek száma.

A népszámlálási adatok jól mutatják, hogy

- az *iskolázottság szintje* a fogyatékossg tekintetében fontos differenciáló tényezőként értékelhető. Bár a népesség többségéhez hasonlóan a fogyatékos emberek körében is emelkedett az iskolai végzettség, de még így is 2001-ben a fogyatékos emberek iskolai végzettségének színvonala jóval alacsonyabb a nem fogyatékosoknál.
- a *településtípus* szerinti adatok azt mutatják, hogy a fogyatékos emberek magasabb arányban élnek községekben és kevésbé a fővárosban, valamint más városokban, mint a nem fogyatékos népesség. Így társadalmi hátrányaikat a települési egyenlőtlenségből adódó nehézségek tovább súlyosbítják.
- a fogyatékos személyek döntő többségének, több mint 86 százalékának egy, 12 százalékának kettő és mindössze 2 százalékának három fogyatékossga van.
- a romák között magas a fogyatékos emberek aránya. A cigány fogyatékos emberek iskolázottsága, munkavállalása alacsonyabb szintű, mint a többi fogyatékos személyé.
- a *gazdasági aktivitás* tekintetében a fogyatékos és nem fogyatékos emberek között már 1990-ben jelentős különbséget tapasztalhattunk, míg az előbbi csoportban a foglalkoztatottak aránya csupán közel 17 százalék volt, addig az utóbbiban meghaladta a 44 százalékot. Az 1990-es évtized alapvető munkaerő-piaci változásai a fogyatékos személyek körében még ezt az alacsonynak mondható foglalkoztatottsági arányt is – a 2001. évre – 9%-ra csökkentette.
- A fogyatékos emberek döntő többsége magánháztartásban él (92 százalék), azonban körükben az átlagnál jóval nagyobb az intézetben élők hányada (8 százalék).

A fogyatékossgal élő emberek gazdasági aktivitási arányából következik, hogy 2001-ben több mint felük olyan háztartásban élt, amelyben nem volt foglalkoztatott, viszont volt inaktív kereső és/vagy eltartott tagja. *A fogyatékossgal élők nehéz helyzetét jelzi, hogy háztartásaikban a száz háztartásra jutó foglalkoztatottak száma csak 61, míg a fogyatékosok nélküli háztartásokban ez a szám 99.*

Az intézetben élő fogyatékosok között kiugróan magas az értelmi fogyatékosok aránya (48 százalék), mely azt jelzi, hogy a magánháztartásokban, illetve az intézetekben élő fogyatékos személyek fogyatékossguk szerinti megoszlása élesen eltér egymástól.

A népszámlálási adatok azt mutatják, hogy Magyarországon a lakások minőségi összetétele javuló tendenciát mutat. Ez a fogyatékos emberek lakáskörülményeit is befolyásolta oly módon, hogy emelkedett az összkomfortos, illetve komfortos lakásban élő fogyatékos emberek aránya. Ugyanakkor különösen öröndetes, hogy míg 1990-ben a fogyatékos emberek 25 százaléka élt komfort nélküli lakásban, addig 2001-re ez az arány 13 százalékra csökkent. Ezt a pozitív képet viszont beárnyékolja az a körülmény, hogy a fogyatékos és nem fogyatékos emberek lakáskörülményei továbbra is eltérnek egymástól, azaz a fogyatékos személyek lakásainak komfortossága alacsonyabb szintű, mint amit a nem fogyatékos emberek körében tapasztalunk.

3.4. ISKOLÁZOTTSÁGRA VONATKOZÓ ADATOK²

3.4.1. Óvodai ellátás

A kistérség 48 települése összesen **37 óvodát** üzemeltet. A kis lélekszámú községek intézményfenntartó társulást kötöttek a szomszédos községekkel, és így látják el az óvodáztatást. Szervezetileg az óvodák döntő többsége önálló (19), közös igazgatású 12, és 6 általános művelődési központ keretében látja el feladatát (6. számú melléklet).

Az önkormányzati fenntartású intézmények mellett Nagykanizsán egy alapítványi óvoda is működik. 38 kisgyermek ellátását biztosítja.

A 2004/2005 nevelési évben 2673 férőhelyen 2227 gyermek vette igénybe ezen szolgáltatást. Nagykanizsán 1362 fő, a kistérség más településein 865 fő részesült óvodai ellátásban.

Az a tény, hogy a kistelepülések óvodáiba **bejárók** összlétszámhoz viszonyított aránya 19,1 %, a Nagykanizsára bejáróké pedig csak 3,9 %, alátámasztja, hogy a szülők nem azon szempont szerint választottak óvodát, hogy hol kap gyermekük többlétszámú ellátást, hanem azt tartották fontosnak, hogy az **óvoda a lehető legközelebb legyen a lakóhelyükhöz**. Nyilvánvalóan ezt a szempontot a jövőben is figyelembe kell venni a kistérség óvodai ellátórendszerének megtervezése, illetve működtetése során. A férőhelyek kihasználtsága átlag 83,3 %, ami azt jelenti, hogy minden igénylő gyermek, család számára biztosított az óvodai ellátás. Nagykanizsa három óvodájában (Rózsa, Hevesi, Micimackó) és a gelsei óvodában 100 %-os vagy a fölötti. Nagyon gyengének ítéltető a kihasználtság Balatonmagyaród, Sormás, Zalasabár, Zalaszentjakab, Felsőrajk, Miháld, Garabonc, Fityeház, Belezna községekben működő intézményekben (64 % alatti).

Speciális feladatok is megjelennek egyes intézményekben.

- A sajátos nevelési igényű gyermekek ellátása
A gyógypedagógiai nevelésben részesülő sajátos nevelési igényű gyermekek ellátásának részletes adatai a később találhatók.
- Nemzeti és etnikai kisebbségi nevelés
A Nagykanizsai kistérségben öt intézményben (Murakeresztúr, Fityeház, Galambok, Garabonc, Szepetnek) folyik nemzeti és etnikai kisebbségi nevelés. Nagykanizsán két óvoda, a Kertvárosi Óvoda Sánci tagintézménye és a Ligetvárosi Óvoda nevelési programjának része az etnikai kisebbségi nevelés.
- Az óvoda e térségben is jelentős szocializációs illetve szociális feladatokat lát el. A félnapos óvodások száma mindössze 9 fő volt, a gyermekek 98,47 %-a (2193 fő) részesült étkezésben, s ebből 761 fő (34,39 %) térítésmentesen kapta az ellátást. A térségben mindössze 3 óvoda volt, amelyben nem jeleztek egyetlen térítés nélkül étkezőt sem. (Fityeház - ÁMK, Nagykanizsa - Micimackó Óvoda, Sormás - Napköziotthonos Óvoda.)

Az óvodába járó 2213 kisgyermek életkori megoszlását az alábbi táblázat mutatja:

Életkor	3 éves	4 éves	5 éves	6 éves	7 éves
Létszám	457	609	650	469	28

² FORRÁS: NAGYKANIZSAI KISTÉRSÉG TÖBBCÉLÚ TÁRSULÁS KÖZOKTATÁSI INTÉZKEDÉSI TERVE 2005-2008

A belépő 3 évesek száma szinte megegyezik a 6-7 évesek számával. Ez stabilizálja a meglévő létszámokat, csoportszámokat annak ellenére, hogy egyre csökken az óvodás korú gyermeknek száma a térségben.

3.4.2. Általános iskolai ellátás

A Társulás területén az általános iskolás korosztály iskoláztatásában önkormányzati és nem önkormányzati fenntartású intézmények is részt vesznek.

A kistérség 48 településéből 20 önkormányzat tart fenn általános iskolát.

A nagykanizsai Szivárvány Fejlesztő Központ (2006. július előtt: Rózsa Úti Általános Iskola és Speciális Szakiskola) a tanulásban akadályozott, sajátos nevelési igényű tanulók általános iskolai és szakiskolai ellátását biztosítja, fenntartója Nagykanizsa Megyei Jogú Város Önkormányzata.

A társulás önkormányzati intézményei közül az alábbiakban van jelen a **nemzetiségi oktatás** valamelyik formája: Csapi cigány népismeret és beás nyelv, Zalakomár cigány népismeret, Murakeresztúr, Fityeház és Belezna horvát, Szepetnek és Surd német nemzetiségi nyelv és irodalom.

2.4.3. Középiskolai ellátás

A térségben a középfokú oktatási feladatok 90 %-át Nagykanizsa, 7 %-át megyei intézmények, 3 %-át pedig egyéb fenntartású intézmények látják el.

A **tanulók összlétszámának** alakulásában az elmúlt 4 évben stagnálás volt a jellemző, illetve az utóbbi két évben megkezdődött a lassú csökkenés is. Ennek magyarázata a tankötelezettség felső határának kitolódása 14 éves korról első lépcsőben 16 éves korra, illetve az 1998/1999 tanévben első osztályt kezdő tanulóknak már 18 éves korra. Ennek hatása valószínűleg csak a 2008/2009-es tanévben fog először jelentkezni.

A kistérségben a középfokú oktatást **Nagykanizsa 5 többcélú középfokú oktatási intézmény** fenntartásával látja el.

A **gimnáziumi** képzés iránti igény folyamatosan nő, a jelentkezők száma minden évben több, mint a férőhelyek száma. A 2005/2006 tanévben ezért a gimnáziumi osztályok számát a Dr. Mező gimnáziumban eggyel megemelte az önkormányzat a szakközépiskolai osztályok terhére. Ennek indokoltságát az alábbi táblázat is alátámasztja:

A térségben **szakközépiskolai oktatás** csak Nagykanizsán folyik. A középiskolás tanulóknak 51 %-a jár érettségit adó szakközépiskolai intézménybe.

3.4.4. Szakiskola

A kistérségben két településen, Nagykanizsán és Csapin, összesen négy iskolában folyik szakiskolai oktatás.

Egy iskolában (Szivárvány Fejlesztő Központ) a sajátos nevelési igényű **enyhén értelmi fogyatékos tanulók** felkészítése folyik. A speciális szakiskolai képzésre akkor van szükség, ha a tanulók a fogyatékoságuk miatt nem képesek együtt haladni a szakmai vizsgára történő felkészítés során a többi tanulóval, és az oktatás nem kötődik minden esetben az OKJ-ban található államilag elismert szakképesítésekhez.

A 2004/2005 tanévben, ebben a képzési típusban 42(+4) tanulócsoporthoz 1147 (+50) tanuló (22 %) felkészítése folyik.

A **veszélyeztetett tanulók száma 47 fő**, ami komoly feladatot ró az intézmények ifjúságvédelmi felelőseire.

A 9-10. évfolyam követelményei a gyengébb képességű, motiváció hiányos tanulóknak teljesíthetetlenek, ebből adódik a sok bukás és a nagy lemorzsolódás. A Zsigmond Vilmos és

Széchenyi István Szakképző Iskolában főállású iskolapszichológus, egy teljes állású ifjúságvédelmi felelős és egy félállású pedagógiai asszisztens segíti a gyermekek problémáinak kezelését.

A halmozottan hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatására csökkentett létszámmal működő, úgynevezett **hátránykompenzáló osztályt** indítanak. A 2003/2004-es tanévben 44 tanulóval.

3.4.5. Diákotthon, kollégiumi ellátás

A térségben két önkormányzati és egy egyházi kollégium működik.

Az általános iskolás korosztály (normál) számára mindössze egy diákotthon működik a térségben speciális céllal. A Csapi Diákotthon több mint 30 dél-zalai és Somogy megyei település **halmozottan hátrányos helyzetű, cigány etnikumú gyermekeit** fogadja az óvodás korosztálytól az általános iskoláig. A országban is egyedülálló intézmény több mint 2 évtized óta végzi eredményes munkáját és biztosít 170 gyermeknek teljes ellátást és színvonalas felzárkóztatást, nevelést és képzést. A bentlakó diákokat hétfőig az intézmény saját busszal szállítja haza. Az intézményt szakiskolával bővítették ki az elmúlt 2 évben, amelyről a középiskoláknál már volt szó.

Nagykanizsa Megyei Jogú Város Közgyűlése 2003-ban a Zsigmondy Vilmos és Széchenyi István Szakképző Iskola, majd 2004-ben a Dr. Mező Ferenc Gimnázium és Közgazdasági Szakközépiskola kollégiumát is megszüntette.

A kollégiumi igényeket a megmaradt Cserháti Kollégium maximálisan ki tudja elégíteni. A feleslegessé vált középiskolai kollégiumi épületeket az önkormányzat a helyi főiskolának adta használatba, de még így sem éri el a 90%-ot, így a férőhelyek bővítésére a térségben nincs szükség.

3.4.6. Sajátos nevelési igényű gyermekek ellátása

A gyógypedagógiai ellátás iránti igény a közoktatás rendszerének kiépülésével egyre növekedett. Az 1990-es évek közepétől erőteljesebb hangsúlyt kapott a fogyatékosok esélyegyenlőségét elősegítő jogszabályi és infrastrukturális háttér kialakításának programja. Ezek a változások előnyösek az érintettek számára, de megvalósításuk viszonylag lassan halad, hiszen a szemlélet változtatásán túl anyagi fedezetre is szükség van.

A sajátos nevelési igényű tanuló/gyermek nevelése és oktatása

- elkülönítetten,
- együtt a többi gyermekkel (integráltan) történhet.

Törekedni kell az integrációra a közoktatásban, de a külön csoportban nevelés létjogosultsága továbbra is fennáll.

A 2004/2005 nevelési évben, a **kistérség óvodáiban** 36 fő sajátos nevelési igényű gyermek ellátásáról gondoskodtak. A beszámolási időszak előtt gyógypedagógiai ellátásban részesült 29 fős létszám az új tanév elejére csak 6 fővel csökkent, miközben további 13 fő jelent meg a rendszerben. A tendencia - amely szerint az ellátó rendszerben a csökkenés kevesebb, mint a növekedés - már a korábbi évekre is jellemző volt, ezért a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése különösen fontos ellátási forma a kistérségben.

2. Táblázat Jellemzőinek értékeléséhez az óvodáskorúak fogyatékosági típus szerinti létszámmegoszlását tartalmazó táblázat nyújt támpontot.

A létszám fogyatékosági típus szerinti megoszlása										
Osszes gyermeklétszám (fő)	Enyhén értelmi fogyatékos	Középsúlyos értelmi fogyatékos	Nagyothalló	Siket	Beszéd fogyatékos	Enyhén értelmi fogyatékos, nagyothalló	Enyhén értelmi fogyatékos siket	Autista	Súlyos magatartási zavarral küzd	Összesen
2213	13	10	4	1	4	1	1	1	1	36

Forrás: Intézményi adatszolgáltatás

Látszik, hogy a kistérségben a különleges nevelést igénylő óvodás gyermekek között túlsúlyban vannak az értelmi fogyatékosok (25 fő, 69,4 %). 11 gyermek ellátásáról Zalaszentjakab (9 fő) és Zalaszentbalázs (2 fő) óvodáiban gondoskodtak, a fennmaradó 25 főt (köztük 19 fő értelmi fogyatékos, 1 fő autistát, 1 siketet és 4 nagyothallót) Nagykanizsa intézményei látják el.

A térségben a Szivárvány Fejlesztő Központ biztosít önálló csoportban ellátást, a többi óvoda integráltan végzi a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztését. A fejlesztő csoportban nyolc gyermek gyógypedagógiai ellátásáról gondoskodik Nagykanizsa Megyei Jogú Város Önkormányzata.

Az elmúlt tanévben a **kistérség általános iskoláiban 251 fő fogyatékos tanuló** ellátását kellett megoldani. A különleges bánásmódot igénylő gyermekek általános iskolai ellátására is jellemző, hogy a fogyatékosok ellátása terén az évenkénti létszámcsökkenés kevesebb, mint az új igények jelentkezése.

A kistérségben a sajátos nevelést igénylő általános iskolások között is túlsúlyban vannak az értelmi fogyatékosok (143 fő, 56,9 %). Nagyon magas az értelmi fogyatékosok általános iskolás összlétszámhoz (7100 főhöz) viszonyított aránya (143 fő, 2,0 %) és az összes sajátos nevelést igénylők részaránya (251 fő, 3,5 %). Figyelmet érdemel, hogy a térségben évről évre emelkedik a diszlexiások és az egyéb részképesség zavarban szenvedők száma, amely az előző tanévben elérte a 77 főt, a tanuló összlétszámhoz viszonyított 1,1 %-ot.

A 251 fogyatékos tanuló közül 143 főt (akik közül 46 fő, az itt tanulók 32,17 %-a más településről jár iskolába) a Szivárvány Fejlesztő Központ lát el. A többi tanuló (108 fő) integrált nevelését, oktatását Eszteregnye, Fityeház, Garabonc, Hahót, Murakeresztúr, Nagyrécsa, Szepetnek, Zalakaros, Zalaszentbalázs általános iskolai feladatot (is) ellátó intézményei, valamint Nagykanizsa kilenc másik általános iskolája végzi.

Az előző tanévben a **kistérség középfokú iskoláiban 71 fő** különleges bánásmódot igénylő tanuló részesült ellátásban.

A középfokú intézményekben tanuló, különleges bánásmódot igénylők létszámváltozására vonatkozó tendencia szinte az általános iskolai trendről másolható, és ebben az intézménytípusban is növekedést jelez.

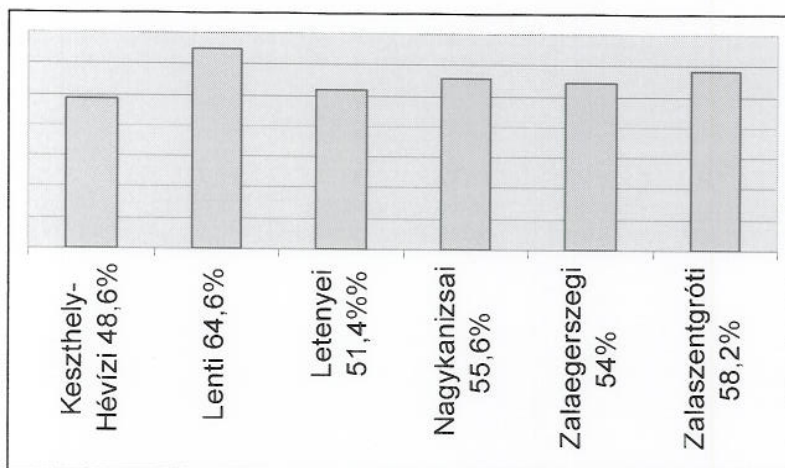
A középfokú képzésre is jellemző, hogy a kistérségben nagyon magas az enyhén értelmi fogyatékosok és a diszlexiás, részképesség zavaros tanulók aránya. Az előbbieket a tanuló összlétszámon (4654 főn) belül 1,14 %-ot, az utóbbiak 0,26 %-ot képviselnek.

A kialakulóban lévő növekedési folyamat azért is veszélyes, mert ezzel párhuzamosan – demográfiai okokra visszavezethetően – jelentős mértékben csökken az óvodásokkal, iskolásokkal azonos korú népesség létszáma, amely további arányromlást eredményez. Az arányeltolódás pedig már rövid távon is szociális és egyéb társadalmi problémák tömkelegéhez vezethet, amely kihat a térségrész és Nagykanizsa fejlődésére.

3.5. FOGLALKOZTATOTTSÁG ÉS MUNKANÉLKÜLISÉG

A KSH (15-74 éves népesség gazdasági aktivitására vonatkozó) adatai szerint 2006. III. negyedévében országosan és a nyugat-dunántúli régióban egyaránt többen dolgoztak, mint egy évvel korábban. A foglalkoztatottak száma országosan 21 ezer fővel, Nyugat-Dunántúlon 400 fővel emelkedett, így a foglalkoztatási ráta régiókban 55,0%-ról 55,3%-ra növekedett. A munkanélküliek száma országosan emelkedett, (a ráta 0,2%-ponttal nőtt), ugyanakkor a Nyugat-dunántúli régiókban 27,4 ezer főről 26 ezer főre csökkent, a munkanélküliségi ráta 6,0%-ról 5,7%-ra változott.

3. Táblázat Foglalkoztatottsági ráta kistérségenként, 2006. második negyedév

Forrás: www.afsz.hu

Foglalkoztatottság tekintetében a Lenti és Zalaszentgróti kistérség után a Nagykanizsai kistérség a harmadik helyen áll.

A foglalkoztatottak nemek és életkor szerinti megoszlásának adatai azt mondják, hogy a 30-39 év közötti foglalkoztatottak aránya a legmagasabb (78,1%) az azonos korú népességből a régióban. Ez mintegy 7,4 %-kal haladja meg az országos átlagot. A 40-59 éves foglalkoztatottak aránya alacsonyabb (69,2 %), de ez is 8,9%-ka meghaladja az országos értéket. Az adatok szerint 50,7 %-os a 15-29 éves népesség foglalkoztatottsága (országos átlag: 43,2%), de ez a szám félrevezető lehet, ha nem kalkuláljuk bele a még középiskolai, valamint nappali tagozaton főiskolai és egyetemi és egyéb tanulmányokat folytató tanulókat. A nők aránya a 40-59 éves korú foglalkoztatottak között a legmagasabb: 47, 3 %. Ezek az adatok hasonló arányt mutatnak a megyében és a kistérségben is.

Kereseti átlagok tekintetében a régió harmadik helyen áll, a megyéket tekintve Győr-Moson-Sopron megye a negyedik, Vas megye a kilencedik, **Zala megye a tizenhatodik helyet foglalja el.** A nők átlagkeresete átlagosan 13-20 ezer forinttal kevesebb mint a férfiaké. Ezek az adatok a GDP adatokkal összevetve meglepő helyzetet tárnak fel.

Az 1990-es rendszerváltozás után az aktív keresők foglalkozási struktúrája gyökeresen megváltozott. Országosan dominánsan jelent meg az ún. terciarizáció, vagyis a terciar szektorban foglalkoztatottak arányának erőteljes növekedése, visszaesett az agrártermelésben résztvevőké, míg az ipari keresők lényegében stagnál. 1990 óta azonban a Nyugat-Dunántúlon – különösen Vas és Zala megyében – egy elkésett industrializáció történik,

vagyis az országos trendekkel szemben erőteljesen nő az ipari foglalkoztatottak aránya. Ennek fő oka a nagymértékű tőkebefektetések és a beruházás bővülése volt.

A kistérség települései foglalkoztatási szempontból három lényeges csoportba sorolhatók:

1. Nagykanizsa város ipari, kereskedelmi, kulturális, oktatási, egészségügyi, közlekedési területeken betöltött központi szerepe miatt nemcsak a város lakosságának nyújtott és nyújt munkalehetőséget, hanem a vonzáskörzetében élőknek is.
2. Zalakaros város fejlett idegenforgalmán és a hozzá kapcsolódó szolgáltatásokon keresztül a városban élőknek nyújt elsősorban megélhetési lehetőséget, de nagy mértékben a környékről is fogad munkavállalókat, főszerepben ez a szám még növekedhet is.
3. A kistérség többi településének jelentős része elmaradott. Mezőgazdasági jellegükből adódóan elszenvedték a mezőgazdasági termelőségcsökkenés, felszámolását, megszűnését, sok munkahely elvesztését és a városokban munkanélkülivé váltak visszatelepülését.

Nagykanizsa foglalkoztatásban betöltött központi szerepe is csorbát szenvedett, a '90-es évek elején történt privatizáció és ipari szerkezet átalakítás során. Ennek következtében jelentős számú munkahely szűnt meg, ami nemcsak Nagykanizsán, hanem vonzáskörzetében is foglalkoztatási feszültséget jelentett és okozott viszonylag magas munkanélküliséget a térségben.

A munkanélküliség a térségben ugyanúgy, mint a megyében fokozatos növekedés után 1994-1996 között érte el legmagasabb mértéket, majd ezt követően, folyamatos, de lassú csökkenése következett be.

A Nagykanizsai kistérség 48 településén működő, összesen **6337 vállalkozás** 65 %-a egyéni, 35 %-a társas vállalkozás. Vállalkozásokkal leggazdagabban és a legszélesebb spektrumban ellátott települések: Nagykanizsa, Zalakaros, Zalakomár, Nagyrécse, Galambok és Szepetnek. Ugyanakkor a legkevesebb vállalkozással rendelkezik Börzönce, Kerecseny, Zalaszentjakab, Pat, Kilimán, Homokkomárom és Kacorlak.

A működő vállalkozások ágazatonkénti megoszlását tekintve megállapítható, hogy a vállalkozások többsége ingatlanüggyel, gazdasági szolgáltatásokkal, valamint kereskedelemmel foglalkozik. A térségben 573 nonprofit szervezet működik, amely a vállalkozások közel 10%-át teszi ki, ebből a legtöbb a két városban és Szepetneken működik.

A térség rendelkezik olyan **egyedi turisztikai értékkel** is, amely vonzza a befektetőket, az ide látogatókat. A térségben található pl.: egy nemzetközi hírű termál- és gyógyvízre épülő idegenforgalmi központ.

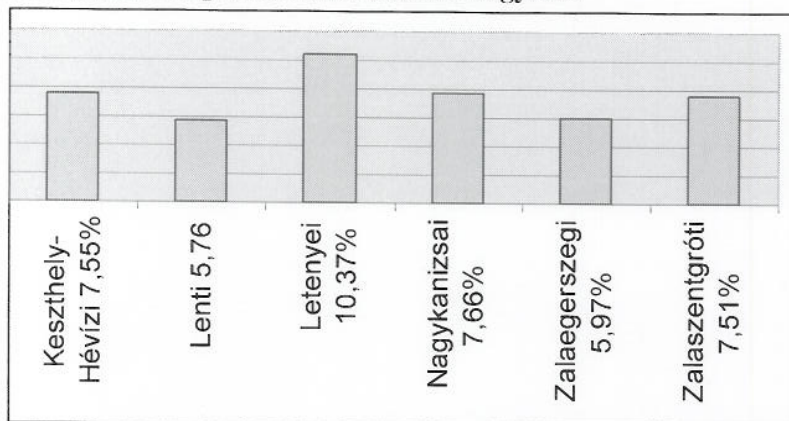
A munkaerőpiac keresleti és kínálati oldalának megbomlása mindhárom megyében, így a régióban is, Pest megye után a legkésőbb következett be. A régió foglalkoztatási helyzete az elmúlt tizenhárom évben a régiók közül a második legkedvezőbb képet mutatta, az együttes munkanélküliségi ráta soha nem érte el a kritikus 10%-os szintet. A régióban a munkanélküliség tartósan a még elfogadható, kezelhető szinten maradt. Ez a megyék fejlődő gazdasága mellett elsősorban a régió kedvezőbb és felértékelődött relatív földrajzi fekvésének, a fejlettebb humán erőforrásoknak és a jó innovációs fogadási feltételeknek köszönhető. Az azonos gazdasági problémák (keleti piacok elvesztése, nehézipar általános válsága) itt kisebb megrázkódtatást jelentett, mint más, főleg alföldi, északi megyékben. A régióban nem volt nagymértékű nehézipar (a zalai szénhidrogén bányászaton kívül), így nem volt minnek válságba kerülni, vagy ami volt (a győri és mosonmagyaróvári) nagyon hamar talpra állt. Összességében a régió gazdasága gyorsan és rugalmasan átalakult, sikeres volt a szerkezetváltás – köszönhetően a külföldi működő tőke érdeklődésének, a vállalkozásoknak és a fejlett európai területek közelségének. 2001, 2002-től azonban megváltozott a külföldi tőke helyzete (elsősorban a multinacionális cégek) és szándéka a régióban. Az, ami eddig a

régió erősségét jelentette, ma a veszélyek közé sorolható. Egy-egy multinacionális cég bezárásakor nagy számú, döntő többségben betanított munkát végző, 40 év feletti réteg válik munkanélkülivé.

A régióon belül minden évben Zala megyében volt a legmagasabb a munkanélküliség, 1996-ban 9,8%, 2000-ben 7,2 %, 2003-ban 7,1%, **2006-ban 7,03%.**

A régiós és megyei átlagok nagy kistérségi különbséget takarnak. 7 % feletti 2006. második negyedében a letenyei (10,37%) mellett a **nagykanizsai (7,66%)**, a Keszthely-Hévízi (7,55%) és a zalaszentgróti (7,51%) kistérségekben.

Munkanélküliségi ráta 2006. második negyedév

Forrás: www.afsz.hu

4. Táblázat Nyilvántartott álláskeresők aránya az állandó lakóhelyük szerint, 2006 második negyedév

megnevezés	Nyilvántartott álláskeresők a munkavállalási korú népesség %-ban	Az országos mutatóhoz (5,45%) viszonyított aránya
Zalaszentjakab	16,12	2,96
Csapi	14,68	2,69
Zalaújlak	13,64	2,50
Kisrécse	12,50	2,29
Pat	11,85	2,19
Bocska	11,79	2,16
Garabonc	10,94	2,01
Orosztony	10,42	1,91
Homokkomárom	9,52	1,75
... Nagykanizsa	5,78	1,06
Zalaszentgrót	6,01	1,10
Nagyrecse	3,20	0,59
Magyarszentmiklós	3,35	0,61
Magyarszerdahely	3,43	0,63

Forrás: www.afsz.hu

Egyetemi és főiskolai végzettségű munkanélküliek a 2006. 2. negyedéves adatok szerint szinte kizárólag Nagykanizsán és Zalakaroson találhatók a rendszerben (összesen 119 fő). **Az általános iskolát** végzett, illetve **a 8 általánosnál alacsonyabb iskolai végzettségű** munkanélküliek a regisztrált munkanélküliek számához viszonyítva **Zalaszentjakabon** (41 főből 36 fő), **Galambokon** (83 főből 58 fő) és **Homokkomáromban** (16 főből 15 fő) találhatók.

A regisztrált munkanélküliek férfi-nő aránya 1%-os eltérést mutat a férfiak javára, az életkort vizsgálva a kistérségben a legveszélyeztetettebbek az **50-54** és az **55-59** év közötti munkanélküliek.

4. KIREKESZTŐDÉS ÉS SZEGÉNYSÉG

A szegénység kiterjedtségét nehéz megragadni. Ezzel kapcsolatban nincsenek területi adatszolgáltatások, pusztán országos vizsgálatok állnak rendelkezésre. A szegénység érintettségének meghatározását a definíciók sokszínűsége, a különböző megközelítések létjogosultsága is nehezíti. A hiányzó adatok miatt, csak a szegénységbe kerülést valószínűsítő faktorokon keresztül közelíthető meg a szegénységben élők területi elhelyezkedése, a probléma nagysága.

A kutatók körében lényegében egyetértés van a szegénységbe kerülést valószínűsítő kockázati tényezőkben. Ezek közé tartozik az alacsony iskolai végzettség, a szervezett munka világából való átmeneti vagy tartós kirekesztődés (pl. munkanélküliség), a demográfiai tényezők, a háztartás szerkezete és száma. A felsorolt faktorok bár lehetnek tipikus és tömeges utak is, mégis: családok és egyének egymástól elkülönített életpályáit és csapdahelyezeteit jelenítik meg. A kirekesztődésnek azonban két kollektív helyzet is forrása lehet. Ezek egyike a településszerkezettel függ össze, míg a másik az etnikai hovatartozás által determinált. Az alacsony keresetek és nyugdíjak, a lakásfenntartás költségei, a komoly betegségek, vagy a leszakadó térségek és települések, mint lakóhelyek szegénység kockázatot növelő tényezők. Annak ellenére azonban, hogy az országos szegénységi mutatóknál a régiós szegénységi arány átlagosan kedvezőbb, mégis a Nyugat-Dunántúli régió bizonyos jellemzői – hátrányos helyzetű kistérségek, az alacsony nyugdíjak, valamint a magas megélhetési költségek – azt is jelentik, hogy *a régió háztartásainak a 21%-a él a hat különböző típusú - jövedelme, kiadása, lakása, fogyasztása, vagy szubjektív érzete alapján – szegénység egyikében 7,7%-uk két típusú szegénységben, valamint további 5% él halmazott három vagy annál több típusú szegénységben.*

5. Táblázat Különböző szegénységi arányok megoszlása régióban 2001

terület	Jövedelmi szegénység ³	Kiadási szegénység ⁴	Lakáskomfort szegénység ⁵	Fogyasztási szegénység ⁶	Lakás szegénység ⁷	Szubjektív szegénység ⁸
Nyugat-Dunántúl	6,2	9,6	6,9	12,6	8,0	10,9
Magyarország	7,5	9,4	10,0	13,3	11,6	11,4

Forrás: KSH 2001

³ Egy fogyasztási egységre jutó mediánjövedelem 60%-a alatt élők

⁴ az egy fogyasztási egységre jutó összes kiadás mediánjának 60%-a

⁵ az összes tartós fogyasztási cikk figyelembevételével készülő vagyon-index alapján a legalacsonyabb 10%-ba kerülők

⁶ élelmiszerrészarány 45% vagy magasabb az összes egy fogyasztási egységre jutó kiadásból

⁷ substandard lakás és vagy a lakókörnyezet jellege

⁸ nagyon szűkös megélhetéshez a háztartás által szükségesnek tartott összegnél a háztartás által szükségesnek tartott összegnél legalább 20%-kal kevesebb.

A KSH Háztartás-statisztikai felvétele alapján a régióban a legjellemzőbb az országos átlag feletti *kiadási szegénység*, valamint az országostól valamennyire elmaradó, mégis magas *fogyasztási szegénység*. Bár a régió gazdasági termelőképessége az országos átlag feletti, mégis ez a gazdasági kedvező helyzet *a régió belül érvényesülő jövedelmi egyenlőtlenségek*, részben pedig a magas fogyasztói áraknak, és *magas megélhetési költségeknek* köszönhetően nem jelent jelentősen alacsonyabb szegénységi arányt. A régió a szegénységi mutatók között inkább a lakásszegénység tekintetében mutat jelentősen kedvezőbb képet.

A régióban ugyanakkor minden tizedik háztartás él jóval kevesebből, mint amit a megélhetéshez szükségesnek tartana; 8%-a, azaz 28,300 háztartás él substandard lakásban, vagy lepusztult lakókörnyezetben; és 12,6%-a azaz 44,800 háztartás költi el több, mint jövedelmének 45%-át élelmiszerre.

A kistérségen belül, több tényező miatt is depressziósnak minősíthető települések/település részek között a legnagyobb szegénységi kockázatot hordozzák azok, amelyek előregedők, ahol magas a munkavállalásra alkalmas korban lévő, ám munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya. Az eddig leírtak értelmében ha mindez együtt jár a roma népesség nagymértékű jelenlétével, e kockázat tovább nő.

A szegénység által leginkább veszélyeztetettnek, szociális szempontból a kistérség belső perifériáinak **Kerecseny, Pat, Sand, Zalamerenye, Zalaújlak, Zalaszentjakab, Orosztony, Garabonc, Zalakomár, Galambok** tekinthetők elsősorban.

6. Táblázat Szociális szempontból, egyes mutatók mentén hátrányos helyzetűnek minősíthető kistérségek

Kistérség	Területfejlesztési szempontból (korm. rend) leghátrányosabb helyzetű település	Népesség-szám csökkenés (%)	Előregedő település (index)	Roma lakosság magas száma	Komfort nélküli lakások, gáz és közüzemi ivóvízhálózatba be nem kapcsolt lakások száma	Nyilvántartott állásukeresők a munkavállalás körű népesség %-ában
Belezná	X					7,92
Fűzvölgy		-11,5	0,21			9,21
Garabonc				X		10,94
Galambok				X		9,46
Homok-komárom						9,52
Kerecseny	X	- 19,4			X	8,18
Pat	X				X	11,85
Pötréte		- 28,4				
Sand	X	-18,2			X	9,39
Zalakomár				X	X	8,02
Zalamere-nye		- 39,3	0,23	X		8,43
Zalaújlak		- 34,1	0,13			13,64
Zalaszent-jakab	X			X	X	16,12
Orosztony		-23,1		X	X	10,42

Forrás: saját összeállítás TeIR adatok felhasználásával

5. A SZOCIÁLIS TERÜLET SZABÁLYOZÁSA, KERETEI ÉS ELLÁTÁSAI

5.1. ELLÁTÁSI KÖTELEZETTSÉGEK A SZOCIÁLIS ÉS GYERMEKVÉDELMI SZFÉRÁBAN

Törvényi háttér

Az egyes települések által biztosítandó szociális szolgáltatások körét az 1993. évi III. tv. szabályozza. A törvény egyes alapszolgáltatások megszervezése valamennyi települési önkormányzat számára kötelezően előírja, míg az ellátások zömét településnagyságtól függően kell biztosítaniuk a települési önkormányzatoknak. Néhány speciális szolgáltatás megszervezése a megyei önkormányzatok, valamint a megyei jogú városok számára ró kötelezettséget. A szociális alap- és szakszolgáltatások a gyermekjóléti és a gyermekvédelmi ellátásokkal közösen hivatottak a szociális biztonság megteremtését elősegíteni. A gyermekjóléti és gyermekvédelmi ellátások körét, biztosításának feltételeit az 1997. évi XXXI. Tv. szabályozza. Ezen ellátások többségének kötelező megszervezése ugyancsak lakosságszám függő.

7. Táblázat A személyes gondoskodás megszervezésére köteles szervek

Szociális ellátások 1993. évi III. tv.	Kötelezettség feltétele	Gyermekvédelmi ellátások 1997. évi XXXI. tv.
szociális információs szolgáltatás étkeztetés házi segítségnyújtás	lakosságszámtól függetlenül	gyermekjóléti szolgáltatás gyermekek napközbeni ellátása gyermekek átmeneti gondozása
családsegítés	2000 fő felett	
nappali ellátás	3000 fő felett	
támogató szolgáltatás jelzőrendszeres házi segítségnyújtás közösségi ellátások idősek átmeneti elhelyezése	10000 fő felett	bölcsőde
	20000 fő felett	gyermekek átmeneti otthona
átmeneti elhelyezési formák	30000 fő felett	családok átmeneti otthona
	40 000 fő felett	gyermekjóléti központ
utcai szociális munka	50000 fő felett	
idősellátás+legalább 2 további intézménytípus	mjv	Otthont nyújtó ellátás Területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás

5.2. HELYI SZOCIÁLIS ÉS GYERMEKVÉDELMI RENDELETEK

Valamennyi települési önkormányzat rendeletben szabályozza az általa biztosított ellátások, szolgáltatások feltételeit. Az általános gyakorlat, hogy a két különálló törvény által szabályozott felnőtt és gyermekvédelem helyi szabályozása is két rendeletben, külön történik.

Az esetek kis számában (6) azonban egy rendelet tartalmazza a szociális és gyermekvédelmi ellátások körét. A jogszabályok tartalmazzák a pénzbeli és a természetbeni ellátásokat, valamint a személyes gondoskodást nyújtó ellátások helyi szabályait.

Valamennyi települési önkormányzat rendeletének szerkezete eleget tesz a jogszabály megalkotásával kapcsolatos formai követelményeknek. Az egyes ellátások igénybevételének szabályozása igen eltérő mind tartalmukat, mind pedig részletezettségüket tekintve (számos esetben egyes ellátások csak felsorolásszerűen szerepelnek a rendeletben, a szolgáltatások tartalmának, igénybevételük feltételeinek megismerhetősége kívánni valót hagy maga után). A rendeletek aktualitásukat tekintve is igen különbözőek, többségük követi a vonatkozó törvények módosulásait. Néhány esetben azonban olyan ellátásokat is tartalmaz a helyi rendelet, amelyek már hatályukat veszítették (pl. jövedelempótló támogatás).

A rendeletekben szabályozott személyes gondoskodást nyújtó ellátások és a kérdőívben a települési önkormányzatok által jelzett szolgáltatások igen gyakran nem fedik egymást, azaz vagy a jogszabályok nem tartalmazzák olyan ellátást, amik az általunk kért adatszolgáltatásban biztosítottak jeleztek, vagy annak ellenére, hogy a helyi rendelet tartalmazza az egyes szolgáltatásokat, a kérdőívet kitöltők mégis a hiányukat jelezték. A fenti megállapítás túlnyomórészt a szociális szolgáltatásokra jellemző. A legtöbb eltérést a családsegítő szolgáltatások esetében tapasztaltuk (15). Nagyszámú különbséget figyeltünk meg még a szociális információszolgáltatás (11), a házi segítségnyújtás (12), valamint a falugondnoki szolgálatok (9) biztosítására vonatkozó adatokban. A gyermekjóléti ellátások közül a gyermekek átmeneti gondozása bizonyult a legellentmondásosabbnak a helyi rendeletek és a kitöltött kérdőívek összevetése alapján. Míg a kérdőívben egyedül Nagykanizsa jelezte ezen ellátás biztosítását, addig a helyi rendeletben 8 település rögzítette, hogy a gyermekek átmeneti gondozása biztosított a többcélú társulás keretén belül, és további 15 község felsorolta a személyes gondoskodást nyújtó ellátások között a nevezett ellátást, nem részletezve, hogy miként biztosítja azt az önkormányzat. A fentiekén túl 6 rendelet tartalmazta még a gyermekek átmeneti gondozását oly módon, hogy azt más önkormányzat által fenntartott intézményben oldja meg.

A pénzbeli és a természetbeni ellátások esetében az önkormányzati rendeleteket a helyhatóságok adatszolgáltatásain alapuló KSH-s adatokkal vetettük össze. Arra voltunk kíváncsiak, hogy a helyi rendeletben deklarált ellátások ténylegesen igénybevehetők-e a lakosság számára, illetve, hogy a lakosság mekkora hányadát érintik az ellátások. A 2004 statisztikai adatok szerint az egyes segélyfajtákban a települések kisebb-nagyobb hányadában egyetlen lakos sem részesült. Ennek oka lehet részben vagy egészében, hogy a településen a vizsgált időszakban senki sem volt jogosult a támogatásra, a rászorulóknak nem kívánják igénybe venni az ellátásokat, nem ismertek az ellátási formák, illetve azok igénybevételének módja, illetve hogy a településen bizonyos ellátások igénybevétele ténylegesen nem lehetséges. A tényleges ok(ok) nem ismertek. Az azonban igen meglepő, hogy a rendkívüli gyermekvédelmi támogatás esetében a kistérség 48 településéből 30-ban egyetlen támogatott gyermek sem volt a vizsgált évben. Ugyancsak különös, hogy a Nagykanizsa térségében lévő települések alig több mint negyedében volt 2004-ben lakhatási támogatásban részesülő személy. Az azonban, hogy a térség területfejlesztés szempontjából hátrányos 5 községe közül a KSH adatai szerint mindössze egyben volt lakásfenntartási segélyben részesülő, és ugyancsak egy településen folyósítottak rendkívüli gyermekvédelmi támogatást, igen megdöbbentő, és a szociális ellátórendszer valamilyen diszfunkcióját sejteti.

8. Táblázat Az egyes településeken néhány segélyfajta esetében ténylegesen előforduló támogatási esetek 2004-ben

Település	rendkívüli gyermekvédelmi támogatás	lakásfenntartási támogatás	rendszeres szociális segély	Település	rendkívüli gyermekvédelmi támogatás	lakásfenntartási támogatás	rendszeres szociális segély
Alsórajk			X	Miháld	X		X
Balatonmagyaród		X	X	Murakeresztúr			X
Belezná		X	X	Nagybakónak			X
Bocska	X	X	X	Nagykanizsa	X	X	X
Börzönce		X	X	Nagyrada			X
Csapi			X	Nagyrecse			X
Eszteregnye	X		X	Nemespátró			X
Felsőrajk				Orosztony			X
Fityeház			X	Pat	X		X
Füzvölgy				Pölöskefő			X
Galambok	X	X	X	Pötréte			X
Garabonc			X	Sand			X
Gelse	X	X	X	Sormás		X	X
Gelsesziget	X			Surd	X		X
Hahót	X		X	Szepetnek			X
Homokkomárom	X		X	Újudvar	X	X	X
Hosszúvölgy				Zalakaros	X	X	X
Kacorlak		X	X	Zalacomár			X
Kerecsény			X	Zalamerénye			X
Kilimán	X		X	Zalasárszeg	X	X	X
Kisrecse			X	Zalaszabar			X
Liszó			X	Zalaszentbalázs	X	X	X
Magyarszentmiklós	X		X	Zalaszentjakab			X
Magyarszerdahely	X		X	Zalaújlak			

Forrás: TEIR adatokból saját szerkesztés

Fentiekből az alábbi következtetések vonhatók le:

- a helyi rendeletek egy része nem illeszkedik a kerettörvényekhez (Sztv, Gyvt),
- a szabályozás nincs összhangban a ténylegesen biztosított ellátásokkal, szolgáltatásokkal,
- a változó feltételrendszer mellett a helyi rendeletek rendszeres felülvizsgálata, szükséges módosításai nem történnek meg.

5.3. SZOCIÁLIS ÉS GYERMEKVÉDELMI PÉNZBELI ÉS TERMÉSZETBENI ELLÁTÁSOK

Rendszeres szociális segély

A kistérségen belül a támogatottak lakosságszámhoz viszonyított aránya igen szélsőségesen alakult a vizsgált időszakban, többé-kevésbé tükrözve a települések munkanélküliséggel való érintettségét. Átlagosan a Nagykanizsai térségében a lakosság közel 1%-a részesült ezen jövedelem pótló támogatásból. A támogatottak aránya Zalaszentjakabon a legmagasabb, ahol minden tizedik lakos részesül rendszeres szociális segélyben. Egyes helyhatóságokon az egy ezreléket sem éri el a lakosság érintettsége. Pat, Orosztony és Kerecsény, községekben a magas munkanélküliség ellenére viszonylag alacsony a lakosságon belül az e segélyben részesítettek aránya, míg a lakosságon belül ugyancsak az állástalanok magas arányát

felmutató Zalaújlakon egyetlen ellátottat sem jelez a 2004-es statisztika. További négy településen (Felsőrajk, Füzvölgy, Gelsesziget, Hosszúvölgy) a KSH adatai szerint a vizsgált évben egyetlen lakos sem részesül rendszeres szociális segélyben.

9. Táblázat A rendszeres szociális segély vonatkozásában a legmagasabb, illetve a legalacsonyabb támogatotti arányt képviselő települések, 2004

Település	A támogatásban részesítettek átlagos száma a lakónépesség ezrelékében	Település	A támogatásban részesítettek átlagos száma a lakónépesség ezrelékében
Bocska	18,99	Fityeház	1,40
Börzönce	17,95	Homokkomárom	3,46
Galambok	30,28	Kacorlak	1,69
Garabonc	21,96	Magyarszentmiklós	3,46
Szepetnek	18,60	Pölöskefő	3,33
Zalasárszeg	23,81	Zalaszentbalázs	2,08
Zalaszabar	24,92		
Zalaszentjakab	100,26		

Forrás: TEIR adatokból saját szerkesztés

Rendszeres gyermekvédelmi támogatás⁹

A kistérségben a 0-19 éves lakosság mintegy harmada (3,18%) részesült 2004-ben rendszeres gyermekvédelmi támogatásban. Az egyes települések vonatkozásában számottevő eltérést tapasztalunk az ellátásban érintettek arányában a vizsgált korcsoport körében. Míg Homokkomáromban a 19 évesnél fiatalabb lakosság több mint 80%-a részesült 2004-ben ebben a támogatási formában, addig Magyarszentmiklóson ugyancsak alig 2%-a vette igénybe a rendszeres gyermekvédelmi támogatást.

10. Táblázat A rendszeres gyermekvédelmi támogatás vonatkozásában a legmagasabb, illetve a legalacsonyabb támogatotti arányt képviselő települések, 2004

Település	A pénzbeli támogatásban részesítettek átlagos száma a 0-19 éves lakónépesség ezrelékében	Település	A pénzbeli támogatásban részesítettek átlagos száma a 0-19 éves lakónépesség ezrelékében
Bocska	604,35	Alsórajk	198,8
Börzönce	671,88	Fityeház	42,74
Csapi	703,7	Magyarszentmiklós	22,03
Galambok	621,12	Nagyrecse	145,95
Garabonc	502,73	Sormás	114,13
Homokkomárom	851,06	Zalakaros	122,63
Kerecseny	596,77	Zalaújlak	95,24
Kilimán	686,27		
Miháld	555,56		

⁹ Bár 2006-ban már nem létezik a rendszeres gyermekvédelmi támogatás (a családi pótlék részét képezi jelenleg), a helyzetfeltárás által vizsgált időszakban még igencsak elterjedt ellátási formát jelentett a leginkább rászoruló gyermekes családok körében. A fentiekben túl azért is indokolt ezen segély ellátási adatainak bemutatása, mert a rendszeres szociális segély mellett ez a másik legáltalánosabban használt támogatási forma a települési önkormányzatok körében.

Orosztony	631,07		
Pat	568,2		
Zalakomár	614,84		
Zalasárszeg	666,67		
Zalaszentjakab	727,27		

Forrás: TEIR adatokból saját szerkesztés

Rendkívüli gyermekvédelmi támogatás

A Nagykanizsai kistérség lakosságának mintegy 11%-a részesült 2004-ben pénzbeli rendkívüli gyermekvédelmi támogatásban, mely mögött jelentős területi szóródások figyelhetők meg. Igen meglepő, hogy 30 települési önkormányzat egyáltalán nem folyósított ilyen támogatást a vizsgált időszakban. A lakosság kevesebb mint egy %-a részesült ezen támogatásban Galambok, Magyarszerdahely, Újudvar, valamint Zalaszentjakab községekben. Ezzel szemben valamennyi 19 évesnél fiatalabb igénybe vehette e támogatást. Azon 18 településből, ahol 2004-ben folyósítottak rendkívüli gyermekvédelmi ellátást, valamennyi helyhatóság nyújtotta azt pénzbeli ellátásként, míg természetbeni ellátásként mindössze 5-en. Egyedül Gelsesziget Község Önkormányzata részesíti előnyben a nevezett támogatás természetbeni ellátásként való odaítélését, az ott élő 0-19 éves korú népességnek közel 90%-a részesül a rendkívüli gyermekvédelmi támogatás ezen formájában.

11. Táblázat A rendkívüli gyermekvédelmi támogatás vonatkozásában a legmagasabb, illetve a legalacsonyabb támogatotti arányt képviselő települések, 2004

Település	A pénzbeli támogatásban részesítettek átlagos száma a 0-19 éves lakónépesség ezrelékében	Település	A pénzbeli támogatásban részesítettek átlagos száma a 0-19 éves lakónépesség ezrelékében
Homokkomárom	468,09	Galambok	9,32
Kilimán	882,35	Magyarszerdahely	16,95
Magyarszerdahely	1020,62	Újudvar	18,87
Miháld	1156,86	Zalaszentjakab	36,59
Surd	554,55*		
Zalsárszeg	428,57		

Forrás: TEIR adatokból saját szerkesztés

* Az adat nem egyezik a település által szolgáltatott információval, miszerint „évek óta nem kért senki rendkívüli gyermekvédelmi támogatást”.

Lakásfenntartási támogatás

A kistérség szintjén a lakosság mindössze 0,7 %-a vette igénybe a nevezett támogatást a vizsgált időszakban. Az átlagos ellátotti arány mögött az települések szintjén igen eltérő volt a támogatásban részesültek aránya (0,1-4,7%). A térség településeinek több mint 70%-án (35) egyetlen lakos sem részesült a fenti támogatásban. Ezen települések döntően 500 főnél kisebb lakosságszámú községek, de megtalálható közöttük négy 1000 főnél népesebb települése is (közülük egyben a 3000-et is meghaladja a népesség száma).

12. Táblázat A lakásfenntartási támogatás vonatkozásában a legmagasabb, illetve a legalacsonyabb támogatotti arányt képviselő települések, 2004

Település	A támogatásban részesítettek átlagos száma a lakónépesség ezrelékében	Település	A támogatásban részesítettek átlagos száma a lakónépesség ezrelékében
Börzönce	25,64	Balatonmagyaród	1,89
Sormás	47,31	Galambok	1,59
Zalasárszeg	28,57	Újudvar	1,85
		Zalakaros	1,58

Forrás: TEIR adatokból saját szerkesztés

Átmeneti segély

Az ellátottság szintje a kistérségen belül igen vegyes képet mutat, a támogatottak lakosság-számhoz viszonyított aránya 0,8 és 73,1% között mozog. A kistérség átlagában az ellátást a lakosság közel 4%-a vette igénybe. A szélsőségesen alakuló ellátottsági mutatók kialakulásában a helyi rendeletek eltérő tartalma is szerepet játszhat. Például a kiugróan magas ellátotti arányt kimutató települések között megtalálható Pötréte, ahol az átmeneti segély adható beiskolázási segélyként, gyógyszer-támogatási segélyként, valamint étkezési térítési díj támogatásként is. Öt településen (Börzönce, Fityeháza, Liszó, Nemespátró, Zalaújlak) egyetlen lakos sem vette igénybe e jövedelemkiegészítő támogatási formát 2004-ben. A fenti települések – Fityeház kivételével – 500 főnél kisebb lakosság-számúak.

13. Táblázat Az átmeneti segély vonatkozásában a legmagasabb, illetve a legalacsonyabb támogatotti arányt képviselő települések, 2004

Település	A támogatásban részesítettek átlagos száma a lakónépesség ezrelékében	Település	A támogatásban részesítettek átlagos száma a lakónépesség ezrelékében
Balatonmagyaród	467,80	Csapi	6,02
Kilimán	385,19	Kerecseny	6,97
Mihád	241,26	Magyarszentmiklós	6,92
Pötréte	731,63	Magyarszerdahely	1,76
		Nagyrada	3,62
		Pat	4,08
		Pölöskefő	6,7

Forrás: TEIR adatokból saját szerkesztés

5.4. SZOCIÁLIS ÉS GYERMEKVÉDELMI SZEMÉLYES GONDOSKODÁST NYÚJTÓ ELLÁTÁSOK

A Nagykanizsai Kistérség Többcélú Társulásához tartozó települési önkormányzatok rögzítették azon szociális alapszolgáltatási és gyermekjóléti alapellátási feladatokat, melyeket kistérségi szinten kívánnak ellátni. 2005. évben eredetileg a családsegítő és gyermekjóléti szolgálat és a gyermekek (családok) átmeneti gondozásának térségi szintű biztosítása szerepelt a megállapodásban. A fent jelzett vállalt feladatok köre 2006-ban bővült a házi segítségnyújtással, a jelzőrendszeres házi segítségnyújtással, a nappali ellátással, valamint a helyettes szülői ellátással. Jellemzően nem minden önkormányzat szándéknyilatkozata terjedt ki valamennyi felsorolt közszolgáltatás közös, kistérségi szintű megszervezésére. A fenti feladatok ellátására vonatkozóan a Társulás megállapodást kötött az egyes szolgáltatókkal.

A többcélú kistérségi társulásokra vonatkozó szabályozás szerint, a kistérség akkor lát el szociális alapszolgáltatási feladatot, ha a teljes alapszolgáltatási körből legalább hármat ellát, illetve megszervez. A gyermekjóléti alapellátások közül minimum egy megszervezéséről, illetve ellátásáról kell gondoskodnia a többlétszámú normatíva igénybevételehez. További feltétel, hogy a fenti közszolgáltatási feladatokat azonos körű településekre vonatkozóan kell ellátni oly módon, hogy abban vagy a kistérséghez tartozó települések több mint fele vegyen részt, és lakosságszáma meghaladja a kistérség lakosságszámának 60%-át, vagy a települések 60%-a vegyen részt, a lakosságszám pedig az 50%-ot haladja meg.

A kérdőíves adatgyűjtés alapján, valamint a Társulás Munkaszervezete tájékoztatása szerint a Társulás feladatvállalásai nem teljesülnek maradéktalanul. A házi segítségnyújtás, a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, valamint a nappali ellátás keretében a szándéknyilatkozatok és a szolgáltatóval történt megállapodás alapján nem jött létre a kistérségi szintű feladatellátás (kivételez képez ez alól a hajléktalanok nappali melegezője, ami térségi ellátásként működik Nagykanizsán), lényegében változatlan maradt a települések ellátottsága, illetve ellátatlansága (jelzőrendszeres házi segítségnyújtás csak Nagykanizsán működik). A gyermekjóléti szolgálat térségi szintű ellátása sem felel meg a többcélú társulásokra vonatkozó direktíváknak (a társulás által ellátott településeken élő lakosság aránya nem éri el a jogszabályban rögzített minimumot).

Nagykanizsa MJV Közgyűlése, Surd Község Önkormányzat Képviselő-testülete és Zalakomár Község Önkormányzat Képviselő-testülete intézményfenntartó társulást hozott létre 2007. július 1-jétől a házi segítségnyújtásra és az idősek nappali ellátására.

Szociális intézményi feladatot, valamint gyermekvédelmi szakellátás keretébe tartozó tevékenységet a Társulás nem vállalt fel, azok igénybevétele térség lakosságának csak a megyei fenntartású intézmények állnak rendelkezésre. Ez alól kivételt képez Nagykanizsa lakossága, ahol helyben az idősek és a fogyatékos személyek bentlakásos intézményei is igénybe vehetők.

A térség szakellátórendszerének bővítésére a Zala Megyei Közgyűlés Szepetnek (valamint Zalabaksa és Sármellék) önkormányzatával együttműködve 2006-ban címzett pályázatot nyújtott be bentlakásos részleggel működő integrált intézmény megvalósítására – kistérségi idősgondozási modell keretében. A fejlesztés eredményeként 50 férőhelyes idősek számára bentlakásos ellátást nyújtó intézmény jöhet létre 2008-ra.

Szociális alapszolgáltatások a Nagykanizsai kistérségben

▪ Étkeztetés

SZTV 62. § (1) Az étkeztetés keretében azoknak a szociálisan rászorultaknak a legalább napi egyszeri meleg étkezéséről kell gondoskodni, akik azt önmaguk, illetve eltartottjaik részére tartósan vagy átmeneti jelleggel nem képesek biztosítani, különösen

- a) koruk,*
- b) egészségi állapotuk,*
- c) fogyatékoságuk, pszichiátriai betegségeik,*
- d) szenvedélybetegségeik, vagy*
- e) hajléktalanságuk miatt.*

A kistérség 48 településéből 42-ben biztosított az étkeztetés igénybevétele. A képet némileg árnyalja, hogy vannak olyan települések, melyek a kérdőívben azt jelezték, hogy hozzáférhető

az étkeztetés, de nem az önkormányzatokon keresztül történik annak igénylése, hanem közvetlenül az iskolai, illetőleg óvodai intézményeknél. Ezen önkormányzatok az étkeztetésre járó normatívát nem igénylik el. Sajnálatos módon az ebbe a körbe tartozó önkormányzatok kiléte nem derül ki a helyhatóságok adatszolgáltatásából.

A szolgáltatás megszervezettségét visszajelző településekből 3 község jelezte, hogy az ellátottak száma 0. Ez jelentheti, hogy nincs rá igény, de azt is, hogy a lehetőségről nem tudnak a potenciális igénybevevők. A szolgáltatást biztosító települések harmadában az ellátottak száma nem éri el a 10 főt sem. A legtöbb ellátást igénybevevőt Murakeresztúrról jelezték (425 fő), mely szerint a lakosság egyötöde ellátott. A kiugró adat vélhetően a kérdés félreértelmezéséből adódhat, hiszen a több mint 50 ezer lakosú Nagykanizsán ehhez képest számottevően kevesebben, 273-an veszik igénybe az ellátást. Lakosságszámhoz viszonyítva a legtöbb érintett Balatonmagyaródon, Csapin, Magyarszentmiklóson, Nagyradán, Orosztonban, Zalasabarban és Zalaújlakon él, ezen településeken a lakosság több mint 5%-a részesül a szolgáltatásban. Érdemes megjegyezni, hogy a felsorolt települések közül csak Balatonmagyaródon és Zalaújlakon számottevőbb a többi településhez képest a 60 év felettiek aránya (28, ill. 31%).

Az étkeztetés intézményi háttere a települések döntő hányadában (76%) gyermekétkeztetés, iskolai vagy óvodai konyha. Ez egyrészt felveti a folyamatos ellátás kérdését, hiszen ezen intézmények zöme nyáron szünetelteti tevékenységét. Kilenc település jelezte, hogy nyári hónapokban hosszabb, rövidebb ideig nem biztosított a szolgáltatás. Másrészt pedig nem veszi figyelembe a fejlődő szervezettű gyermekek és a betegeskedő idős emberek eltérő tápanyagszükségletét. A szolgáltatást megszervező önkormányzatok csaknem 40% válaszolta a kérdőívben, hogy az étkeztetés intézményi háttere másik településen található. Legtöbb esetben ilyenkor a falugondnoki szolgálat gépkocsijával biztosítják az étel eljuttatását az érintett településre. Mindössze 5 településen megoldott a diétás étkezés igénybevétele. Egy kivétellel, csak hétköznapokon vehető igénybe a szolgáltatás. Az étkeztetés igénybevételei lehetőségei közül legtöbb települési önkormányzat a kiszállítást biztosítja. A települések felében legalább kétféle módon vehető igénybe az ellátás. Az ellátásért fizetendő térítési díjak nagysága igen változatos képet mutat. Mindössze 10 település jelezte, hogy egynél több díjkategóriát állapítottak meg. A legalacsonyabb (ill. a az egyetlen) térítési díjkategória 115 és 414 Ft között szóródik. Elenyésző azon önkormányzatok száma, melyek térítésmentesen is nyújtják a szolgáltatást.

14. Táblázat A kistérség étkeztetéssel való ellátottsága

Település	Szolgál- -tatás	Ellátot- tak száma	Település	Szolgál- -tatás	Ellátot- tak száma
Alsórajk	van	12	Miháld	van	30
Balatonmagyaród	van	29	Murakeresztúr	van	425
Belezná	van	19	Nagybakónak	van	3
Bocskai	van	12	Nagykanizsa	van	273
Börzönce	nincs		Nagyrada	van	50
Csapi	van	10	Nagyrecse	van	3
Eszteregnye	van	0	Nemespátró	nincs	
Felsőrajk	van	25	Orosztony	van	28
Fityeház	van	16	Pat	van	6
Füzyölgy	nincs		Pölöskefő	van	3
Galambok	van	34	Pötréte	van	6
Garabonc	van	14	Sand	van	5
Gelse	van	32	Sormás	van	12
Gelsesziget	nincs		Surd	van	8
Hahót	van	25	Szepetnek	van	17
Homokkomárom	nincs		Újudvar	van	36
Hosszúölgy	van	2	Zalakaros	van	31
Kacorkak	van	7	Zalakovár	van	3
Kerecseny	van	7	Zalamerenye	van	7
Kilimán	van	8	Zalasárszeg	van	0
Kisrecse	van	0	Zalaszabar	van	42
Liszó	nincs		Zalaszentbalázs	van	19
Magyarszent- miklós	van	16	Zalaszentjakab	van	12
Magyarszer- dahely	van	22	Zalaújlak	van	10

▪ Házi segítségnyújtás

SZTV 63. § (1) Házi segítségnyújtás keretében kell gondoskodni

a) azokról az időskorú személyekről, akik otthonukban önmaguk ellátására saját erőből nem képesek és róluk nem gondoskodnak,

b) azokról a pszichiátriai betegekről, fogyatékos személyekről, valamint szenvedélybetegekről, akik állapotukból adódóan az önálló életvitellel kapcsolatos feladataik ellátásában segítséget igényelnek, de egyébként önmaguk ellátására képesek,

c) azokról az egészségi állapotuk miatt rászoruló személyekről, akik ezt az ellátási formát igénylik,

d) azokról a személyekről, akik a rehabilitációt követően a saját lakóköznyezetükbe történő visszailleszkedés céljából támogatást igényelnek önálló életvitelük fenntartásához.

A települések alig több mint fele jelezte, hogy biztosított a házi segítségnyújtás igénybevétele. Az ellátást nem biztosító települések között található alacsony lakosságszámú település is és 1000 főt meghaladó község is. Megdöbbentő, hogy azon települések közül, ahol az átlagosnál

számottevőbb az időskorúak aránya (13 település) mindössze 3 településen hozzáférhető a szolgáltatás. Nagykanizsa (55 fő) után a legtöbb ellátottat Szepetnek és Zalasabbar (38-38 fő) tudhatja magáénak. A lakosság legnagyobb hányada Füzvögyön és Zalasabbaron részesül házi segítségnyújtásban (4,4, ill. 6,3%-a) . Három településen ugyan biztosított a szolgáltatás, de senki sem veszi igénybe az ellátást.

15. Táblázat A kistérség házi segítségnyújtással való ellátottsága

Település	Szolgáltatás	Ellátottak száma	Település	Szolgáltatás	Ellátottak száma
Alsórajk	nincs		Miháld	van	15
Balatonmagyaród	van	0	Murakeresztúr	van	11
Belezná	nincs		Nagybakónak	van	0
Bocskai	van	12	Nagykanizsa	van	55
Börzönce	nincs		Nagyrada	van	12
Csapi	nincs		Nagyrecse	van	0
Eszteregnye	van	21	Nemespátró	van	12
Felsőrajk	van	18	Orosztony	nincs	
Fityeház	van	16	Pat	van	6
Füzvölgy	van	6	Pölöskefő	van	3
Gálambok	nincs		Pötréte	van	
Garabonc	van	12	Sand	nincs	
Gelse	van	4	Sormás	nincs	
Gelsesziget	nincs		Surd	van	6
Hahót	van	8	Szepetnek	van	38
Homokkomárom	nincs		Újudvar	nincs	
Hosszúvölgy	van	6	Zalakaros	van	5
Kacorkak	nincs		Zalakovár	van	12
Kerecseny	nincs		Zalamerenye	nincs	
Kilimán	nincs		Zalasárszeg	nincs	
Kisrecse	nincs		Zalasabbar	van	38
Liszó	nincs		Zalaszentbalázs	van	19
Magyarszentmiklós	nincs		Zalaszentjakab	nincs	
Magyarszerdahely	nincs		Zalaújlak	nincs	

A szolgáltatást a legtöbb esetben az önkormányzat által foglalkoztatott szociális gondozó látja el. Négy település a Vöröskeresztrel kötött ellátási szerződés útján biztosítja a szolgáltatást, mely 2006-ban indult el, s még az év végére kiterjedt 25 településre. Jelenleg még további települések tartanak igényt erre az ellátási módra. Szociális intézményi háttérrel mindössze 3 település jelzett (Nagykanizsa – ESZI, Zalakovár – Alapszolgáltatási Központ, Nagybakónak – Idősek Klubja. Házi segítségnyújtás keretében leggyakrabban biztosított szolgáltatások a gyógyszerkiváltást,

az orvoshoz kísérést, a bevásárlást, valamint az ebédszállítást. Az ellátottak számától függően 1-3 fő biztosítja az ellátást. Az ellátás biztosítása a települések többségében térítésmentes, míg 6 helyhatóság térítés ellenében (is) nyújtja a szolgáltatást.

▪ Szociális információszolgáltatás

SZTV 61. § (1) A szociális információs szolgáltatás célja, hogy az e törvényben meghatározott, illetve egyéb, a szociális biztonság megteremtéséhez kapcsolódó ellátásokat és szolgáltatásokat igénylők megfelelő tájékoztatást kapjanak az ellátások hozzáférhetőségével és az igénybevételükre vonatkozó szabályokkal kapcsolatban.

A szociális információszolgáltatást, mint alapszolgáltatást a Szociális Törvény 2005. évi módosítása vezette be, és tette kötelezővé valamennyi helyhatóság számára annak biztosítását. Ezen szolgáltatásnak különösen fontos szerepe van (lenne) főként a kistéleptületeken, ahol a szociális és egészségügyi ellátások többsége helyben nem elérhető.

A Nagykánizsai kistérség településein az önkormányzatok mintegy háromnegyede biztosítja a szociális információ szolgáltatást az ott élők számára. Jellemzően a Polgármesteri Hivatalon, illetve a körjegyzőségeken keresztül biztosítják az önkormányzatok a lakosság számára szükséges információt a szociális szolgáltatások, ellátások elérhetőségéről, igénybevételi módjáról. Több választadó jelezte, hogy az önkormányzat ezen kötelezettségének a családsegítő szolgálat bevonásával tesz eleget. A szolgáltatást végző személyek többnyire a jegyzőtől és/vagy a hivatal munkatársától kapott információk alapján frissítik ismereteiket. Ezen túl különböző közszolgáltatást végző intézményektől (iskolától, óvodától, egészségügyi intézménytől, Közigazgatási Hivaltól), valamint a jogszabályok módosulásának figyelemmel kísérésével tájékozódnak az ellátásokat, szolgáltatásokat érintő változásokról.

16. Táblázat A kistérség szociális információs szolgáltatással való ellátottsága

Település	Szolgáltatás	Település	Szolgáltatás
Alsórajk	van	Miháld	nincs
Balatonmagyaród	van	Murakeresztúr	van
Belezná	nincs	Nagybakónak	van
Bocskai	nincs	Nagykanizsa	van
Börzönce	nincs	Nagyrada	van
Csapi	van	Nagyrecse	van
Eszteregnye	nincs	Nemespátró	van
Felsőrajk	van	Orosztony	nincs
Fityeház	van	Pat	nincs
Füzbölgy	nincs	Pölöskefő	van
Galambok	van	Pötréte	van
Garabonc	van	Sand	van
Gelse	van	Sormás	van
Gelsesziget	van	Surd	van
Hahót	van	Szepetnek	van
Homokkomárom	van	Újudvar	van
Hosszúvölgy	nincs	Zalakaros	van
Kacorkak	nincs	Zalakovár	van
Kerecseny	van	Zalamerenye	van
Kilimán	van	Zalasárszeg	van
Kisrecse	van	Zalaszabar	nincs
Liszó	nincs	Zalaszentbalázs	nincs
Magyarszentmiklós	van	Zalaszentjakab	van
Magyarszerdahely	van	Zalaújlak	van

▪ **Családsegítés és gyermekjóléti szolgálat**

SZTV 64. § (1) A családsegítés a szociális vagy mentálhigiénés problémák, illetve egyéb krízishelyzet miatt segítségre szoruló személyek, családok számára az ilyen helyzethez vezető okok megelőzése, a krízishelyzet megszüntetése, valamint az életvezetési képesség megőrzése céljából nyújtott szolgáltatás.

GYTV39. § (1) A gyermekjóléti szolgáltatás olyan, a gyermek érdekeit védő speciális személyes szociális szolgáltatás, amely a szociális munka módszereinek és eszközeinek felhasználásával szolgálja a gyermek testi és lelki egészségének, családban történő nevelkedésének elősegítését, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzését, a kialakult veszélyeztetettség megszüntetését, illetve a családjából kiemelt gyermek visszahelyezését.

A családsegítő és gyermekjóléti szolgáltatásokat, ugyan más-más törvény szabályozza (Sztv., Gyvt.), mégis együtt kezeljük, tekintettel arra, hogy a kistérségben évek óta működnek a Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálatok, melyek mindkét szolgáltatástípust biztosítják a hozzájuk tartozó településeken.

A családsegítés megszervezése az Sztv. 2004. évi módosítása értelmében csak Zalakomár és Nagykanizsa számára jelent kötelezettséget. Ennek ellenére – az önkormányzati visszajelzések alapján – Gelsesziget és Nagyrada község kivételével, valamennyi településen biztosított a szolgáltatás. A legtöbb települést (36) Nagykanizsa és Környéke Foglalkoztatási, Szociális és Közművelődési Kht. Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat látja el a Nagykanizsai Kistérség Többcélú Társulásával 2006 januárjában kötött megállapodás alapján. A Kht. A családsegítés mellett a gyermekjóléti alapellátási feladatok kistérségi szintű ellátására is kiterjed. Négy településen a Zalakaros Város Önkormányzatának Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat biztosítja a szolgáltatást, ugyancsak a Többcélú Társulással 2006. januárjában kötött megállapodás alapján. A fenti két szolgáltatóval határozatlan időre szól a feladatellátásról szóló megállapodás. A szepetneki székhelyű Muramenti Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat Szepetneken kívül további 3 településen biztosítja a családsegítést. Felsőrajk és Pötréte községet a Pacsa székhellyel működő Közép-Zalai Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat látja el, míg Zalakomár önállóan biztosítja a családsegítés feladatainak ellátását.

Minden településen helyben biztosított a szolgáltatás, legtöbbször a polgármesteri hivatal helyiség(ek)ben. A családsegítés ügyfélfogadási időtartalma (ami községekben egyben a gyermekjóléti szolgálat ügyfélfogadási időtartama is) igen eltérő az egyes települések között. A különbségek még a közel azonos nagyságú települések esetében is igen szembetűnők. Az előforduló legkevesebb és egyben a leggyakoribb helyben elérhető ügyfélfogadási időtartam a kéthetenkénti 1 óra. Ez főként az 500 főnél kisebb lakosú településeken figyelhető meg, de megtalálható az 500 és 1000 fő közötti falvakban is (5), sőt még az 1000 főnél nagyobb lakosú Gelsén is. A másik legelterjedtebb ügyfélfogadási időtartam a heti gyakorisággal 2 órás időtartam biztosítása. Ez ugyancsak elsősorban az aprófalvakra jellemző, de a kérdőíven ezen időtartamot jelölt meg 3 népesebb település is, köztük az 1000 főnél nagyobb lakosú Galambok. Hetente több alkalommal nyitvatartó ügyfélszolgálat csak a közel 1700 fős lélekszámot magáénak tudó Zalakaroson (heti 4 alkalommal fél nap), a mintegy 1800 lakosú Szepetnek (heti két alkalommal fél nap), valamint a kistérségi központban (heti 5 nap hétfői ügyelettel) találunk.

A települések zömében a gyermekjóléti szolgálat tevékenységét és a családsegítés feladatait ellátó személy megegyezik.

17. Táblázat A kistérségben működő családsegítő és gyermekjóléti szolgálatok és az általuk ellátott települések (a Többcélú Társulás adatszolgáltatása alapján)

feladatot ellátó szervezet	székhely	ellátott települések száma*	ellátott települések
Nagykanizsa és Környéke Kht. Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat	Nagykanizsa	36	Alsórajk, Belezna, Bocska, Börzönce, Csapi, Fűzvölgy, Garabonc, Geles, Gelsesziget, Hahót, Homokkomárom, Kacorlak, Hossúvölgy, Kerecseny, Kilimán, Kistréce, Liszó, Magyrszentmiklós, Magyarszerdahely, Miháld, Nagybakónak, Nagyrada, Nagyréce, Nemespátró, Orosztony, Pat, Pölöskefő, Sand, Sormás, Surd, Újudvar, Zalasárszeg, Zalasabár, Zalaszentbalázs, Zalaszentjakab, Zalaújlak
Nagykanizsa M.J.V. Családsegítő És Gyermekjóléti Központ	Nagykanizsa	1	Nagykanizsa
Közép-Zalai Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat	Pacsa	2	Felsőrajk, Pötréte
Muramenti Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat	Szepetnek	4	Eszteregnye, Fityeház, Murakeresztúr, Szepetnek
Zalakaros Város Önkormányzat Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat	Zalakaros	4	Balatonmagyaród, Galambok, Zalakaros, Zalamerenye
Alapszolgáltatási Központ	Zalacomár	1	Zalacomár

* a kistérségben belül

Falugondnoki szolgálat

SZTV 60. § (1) A falugondnoki, illetve tanyagondnoki szolgáltatás célja az aprófalvak és a külterületi vagy egyéb belterületi, valamint a tanyasi lakott helyek intézményhiányából eredő hátrányainak enyhítése, az alapvető szükségletek kielégítését segítő szolgáltatásokhoz, közszolgáltatáshoz, valamint egyes alapszolgáltatásokhoz való hozzájutás biztosítása, továbbá az egyéni, közösségi szintű szükségletek teljesítésének segítése.

A falugondnoki ellátás létrehozását a településnagyságból fakadó hátrányok mérséklésének, csökkentésének igénye hívta létre. A kistérség aprófalvas szerkezete ellenére a falugondnoki szolgálatban rejlő lehetőségek nincsenek kellőképpen kiaknázva. Ennek egyik oka, hogy ezen ellátás számos kistérségi településen nem működik. A 600 főnél kisebb lakosságszámú települések alig felében szervezték meg a falugondnoki szolgáltatást. Ebben szerepet játszanak a pályázati

rendszerből adódó problémák (pl. önrész biztosítása, a minisztériumi források évről-évre történő szűkülése), továbbá az önkormányzatok hozzáállása (pl. érdektelensége).

18. Táblázat A 600 főnél kisebb lakosságszámú települések falugondnoki szolgáltatással való ellátottsága

Település	Lakosság-szám	Szolgálatás	Település	Lakosság-szám	Szolgálatás
Alsórajk	401	van	Magyarszentmiklós	276	van
Balatonmagyaród	526	van	Magyarszerdahely	555	van
Bocska	380	nincs	Nagybakónak	450	van
Börzönce	77	nincs	Nagyrada	526	van
Csapi	185	nincs	Nemespátró	334	van
Füzvölgy	138	van	Orosztony	449	nincs
Gelsesziget	262	nincs	Pat	250	van
Homokkomárom	221	van	Pölöskefő	426	nincs
Hosszúvölgy	182	van	Pötréte	287	nincs
Kacorlak	246	nincs	Sand	439	nincs
Kerecseny	286	van	Zalamerenye	184	van
Kilimán	246	van	Zalasárszeg	101	nincs
Kisrécse	186	nincs	Zalaszentjakab	405	nincs
Liszó	437	van	Zalaújlak	118	nincs

A szolgáltatások zöme az elmúlt 5 évben került bevezetésre, mindössze két településen (Liszó, Nemespátró) működik már a 90-es évek óta, és további egyben (Kilimán) pedig 2006. októberétől vehető igénybe az ellátás. Így nem meglepő, hogy a falugondnoki gépjárművek eddig futott km-ek mindössze 3 esetben haladják meg a 100 ezret. Az már sokkal inkább szembeütő, hogy a szolgáltatást 1998-ban indító Nemespátró gépkocsija által futott km nem éri el a 25 ezret, ami vélhetően összefüggésben van azzal, hogy a jelenleg futó gépkocsi 2006-tól áll rendelkezésükre. Egy szolgálat esetében jelezték csak, hogy egynél több település lakosságát látják el (Hosszúvölgy, Füzvölgy). Egy községben (Nagyrada) civil szervezet működteti a falugondnoki szolgálatot.

A szolgáltatások túlnyomó többsége eleget tesz a falugondnoki szolgálattal szemben támasztott jogszabályi követelményeknek, s így végleges működési engedéllyel rendelkeznek. Ez alól kivételt képez a magyarszerdahelyi és a nemespátrói falugondnoki szolgálat, melyek ideiglenes működési engedéllyel bírnak. A működő szolgálatok az egyéb kötelező személyi szolgáltatásokból komoly szerepet vállalnak, pl. az étkeztetés, házi segítségnyújtás területén, de egyes esetekben a családsegítés feladataiban is résztvállalnak. Az általánosan biztosított legfontosabbnak ítélt szolgáltatások közül az alábbiakat nevesítették leggyakrabban: ebéd házhozszállítás, gyógyszerkiváltás, bevásárlás, gyermekek óvodába, iskolába történő szállítása, továbbá önkormányzati rendezvények lebonyolításában való részvétel. Egyes falugondnokok feladatát képezi a betegek orvoshoz történő szállítása is.

19. Táblázat A falugondnokok által ellátott legfontosabb feladatok az önkormányzatok véleménye alapján

Település	ebédkihordás	gyógyszer kiváltás	bevásárlás	rendezvény szervezésének segítése	karbantartás (önk)	betegszállítás	óvodás, iskolás gyerekek szállítása	sportolók szállítása	házi segítségnyújtás	csalleg	mozgáskorlátozottak szállítása	karbantartás (idősek)	hivatali munkából adódó teendők	orvos kihívása	lakossági ügyek intézése	kommunális feladatok	rászoruló emberek sorsának figyelemmel kísérése	személyszállítás
Alsórajk	x	x	x	x	x													
Balaton-magyaród	x	x				x	x	x										
Fűzvölgy	x					x	x		x	x								
Homokkő-máram		x		x			x				x	x						
Hosszú-völgy	x					x	x		x	x								
Kerecseny	x	x	x	x			x											
Kilimán																		
Liszó		x				x	x	x										
Magyarszentmiklós	x	x	x			x								x				
Magyarszerdahely	x	x													x	x	x	
Nagybakónak	x			x					x	x								x
Nagyrada	x	x	x	x		x	x											
Nemespátró			x	x		x	x									x		
Pat	?																	
Zalamere-nye	x	x							x									

Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás

SZTV 65. § (1) A jelzőrendszeres házi segítségnyújtás a saját otthonukban élő, egészségi állapotuk és szociális helyzetük miatt rászoruló, a segélyhívó készülék megfelelő használatára képes időskorú vagy fogyatékos személyek, illetve pszichiátriai betegek részére az önálló életvitel fenntartása mellett felmerülő krízishelyzetek elhárítása céljából nyújtott ellátás.

(2) A jelzőrendszeres házi segítségnyújtás keretében biztosítani kell

a) az ellátott személy segélyhívása esetén az ügyelekes gondozónak a helyszínen történő haladéktalan megjelenését,

b) a segélyhívás okánul szolgáló probléma megoldása érdekében szükséges azonnali intézkedések megtételét,

c) szükség esetén további egészségügyi vagy szociális ellátás kezdeményezését.

(3) A fogyatékos személyek, illetve a pszichiátriai betegek részére nyújtott jelzőrendszeres házi segítségnyújtás ellátója együttműködik a támogató

szolgáltatást, illetve a pszichiátriai betegek részére közösségi alapellátást nyújtó szolgáltatóval.

A társulási szerződésben a társulás keretében ellátandó feladatok között szerepel a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás. A 2006. májusában a Kistérség Többcélú Társulásának a Magyar Vöröskereszt Zala Megyei Szervezetével kötött megállapodásában a civil szervezet vállalta ezen szolgáltatás biztosítását. A fentiek ellenére a nevezett alapszolgáltatás kistérségi szintű megszervezése, illetve ellátása nem valósult meg, jelenleg a kiépítése folyamatban van (költségigény, beruházás, üzemeltetés, rendszer-megfelelőség). A szolgáltatás az adatfelvétel időpontjában egyedül Nagykanizsán hozzáférhető. A kistérségi központban 2006-ban indult el a szolgáltatás, 40 készülék üzembe helyezésével.

Támogató szolgálat

SZTV 65/C. § (1) A támogató szolgáltatás célja a fogyatékos személyek lakókörnyezetben történő ellátása, elsősorban a lakáson kívüli közszolgáltatások elérésének segítése, valamint életvitelük önállóságának megőrzése mellett a lakáson belüli speciális segítségnyújtás biztosítása révén.

(2)

(3) A támogató szolgáltatás feladata a fogyatékoság jellegének megfelelően különösen

a) az alapvető szükségletek kielégítését segítő szolgáltatásokhoz, közszolgáltatásokhoz való hozzájutás biztosítása (speciális személyi szállítás, szállító szolgálat működtetése),

b) az általános egészségi állapotnak és a fogyatékoság jellegének megfelelő egészségügyi-szociális ellátásokhoz, valamint a fejlesztő tevékenységhez való hozzájutás személyi és eszközfeltételeinek biztosítása,

c) információnyújtás, ügyintézés, tanácsadás, a tanácsadást követően a társadalmi beilleszkedést segítő szolgáltatásokhoz való hozzájutás biztosítása,

d) a jelnyelvi tolmácsszolgálat elérhetőségének biztosítása,

e) segítségnyújtás a fogyatékos személyek kapcsolatképességének javításához, családi kapcsolatainak erősítéséhez speciális, önszorgó csoportokban való részvételükhöz,

f) egyes szociális alapszolgáltatási részfeladatok biztosítása a fogyatékos személyek speciális szükségleteihez igazodóan,

g) segítségnyújtás a fogyatékos emberek társadalmi integrációjának megvalósulásához, valamint a családi, a közösségi, a kulturális, a szabadidős kapcsolatokban való egyenrangú részvételhez szükséges feltételek biztosítása,

h) a fogyatékos személy munkavégzését, munkavállalását segítő szolgáltatások elérhetőségének, igénybevételeinek elősegítése.

Támogató szolgálat a kistérségben egyedül Nagykanizsán szerveződött meg. A Fogyatékkal Élők Integrált Intézménye biztosítja a szolgáltatást a településen élő fogyatékos személyek számára.

Közösségi ellátások

SZTV 65/A. § (1) A közösségi ellátások célja a pszichiátriai vagy a szenvedélybetegek lakókörnyezetben történő gondozása, továbbá gyógyulásuk és rehabilitációjuk elősegítése.

(2) A közösségi ellátások keretében biztosítani kell

- a) a lakókörnyezetben történő segítségnyújtást az önálló életvitel fenntartásában,
- b) a meglevő képességek megtartását, illetve fejlesztését,
- c) a háziorvossal és a kezelőorvossal való kapcsolattartás révén a szolgáltatást igénybe vevő állapotának folyamatos figyelemmel kísérését,
- d) a pszicho-szociális rehabilitációt, a szociális és mentális gondozást,
- e) az orvosi vagy egyéb terápiás kezelésen, szolgáltatásban való részvétel ösztönzését és figyelemmel kísérését,
- f) megkereső programok szervezését az ellátásra szoruló személyek elérése érdekében.

A települési önkormányzatok által kitöltött kérdőívek alapján a közösségi ellátás megszervezésére jogszabály által kötelezett Nagykanizsa mellett önként vállalt feladatként Nagyrada község is biztosítja az ellátást. A kistérség központjában civil szervezet (Völgy Alapítvány) látja el a tevékenységet a saját településen, míg Nagyradán a teleház keretén belül működik a szolgáltatás.

Utcai szociális munka

SZTV 65/E. § (1) Az utcai szociális munka keretében biztosítani kell az utcán tartózkodó hajléktalan személy helyzetének, életkörülményeinek figyelemmel kísérését, szükség esetén ellátásának kezdeményezését, illetve az ellátás biztosításához kapcsolódó intézkedés megtételét.

Utcai szociális munka megszervezésére a kistérségen belül egyedül Nagykanizsa m.j.v. kötelezett, amely a Magyar Vöröskereszt Zala Megyei Szervezetén keresztül biztosítja ezt a szolgáltatást.

20. Táblázat Az utcai szociális munka éves forgalmi adatai

év	éves forgalmi adat
2002	47
2003	65
2004	70
2005	69

Nappali ellátás

SZTV 65/F. § (1) A nappali ellátás hajléktalan személyek és elsősorban a saját otthonukban élő,

- a) tizennyolcadik életévüket betöltött, egészségi állapotuk vagy idős koruk miatt szociális és mentális támogatásra szoruló, önmaguk ellátására részben képes személyek,
- b) tizennyolcadik életévüket betöltött, fekvőbeteg-gyógyintézeti kezelést nem igénylő pszichiátriai betegek, illetve szenvedélybetegek,
- c) harmadik életévüket betöltött, önkiszolgálásra részben képes vagy önellátásra nem képes, de felügyeletre szoruló fogyatékos, illetve autista személyek részére biztosít lehetőséget a napközbeni tartózkodásra, társas kapcsolatokra, valamint az alapvető higiéniai szükségleteik kielégítésére, továbbá igény szerint megszervezi az ellátottak napközbeni étkeztetését.

A nappali ellátás térségi szintű biztosítása is megjelenik a társulási szerződésben, valamint a 2005-ben a Kistérség Többcélú Társulásának a Magyar Vöröskereszt Zala Megyei

Szervezetével kötött megállapodásában, melyben a civil szervezet vállalta ezen szolgáltatás megszervezését. A térségi szinten a hajléktalan személyek nappali melegedője biztosított Nagykanizsa városban, ugyanakkor a nappali ellátás más formái (időseket, illetőleg fogyatékos személyeket ellátó) mindössze 4 településen hozzáférhetők. Pszichiátriai betegek, valamint a szenvedélybetegek számára nem szerveződött meg szolgáltatás a Nagykanizsai kistérség egyetlen településén sem.

Nagybakónak, Surd és Zalakomár az idősek napközbeni tartózkodását és étkeztetését biztosítja intézményes keretek között, míg Nagykanizsa város az idősek mellett a fogyatékos és hajléktalan személyek nappali ellátását is biztosítja. Nagybakónak a település önálló intézményében, heti 40 órában 30 idős személy ellátásáról gondoskodik. Surdon gondozási központ keretében 25 férőhelyen, heti 30 órában történik az idősek nappali ellátás. Zalakomár község Alapszolgáltatási Központja biztosítja 55 férőhelyen, heti 40 órában az ellátást. Nagykanizsán az idős személyek a nappali ellátást az Egyesített Szociális Intézményben vehetik igénybe, ahol 110 férőhely heti 40 órában áll rendelkezésre. A fogyatékos személyek nappali ellátásáról ugyancsak más feladatot is ellátó intézményen keresztül gondoskodnak. A Fogyatékkal Élők Integrált Intézménye átmeneti és tartós bentlakásos részlege, valamint támogató szolgálat működtetése mellett hétköznapiakon 6.30-17.00 között 20 férőhelyen biztosítják a fogyatékos személyek nappali ellátását. A hajléktalan személyek nappali ellátását ellátási szerződés alapján térségi szinten a Magyar Vöröskereszt Zala Megyei Szervezete biztosítja. A fedél nélkül élők számára 40 férőhely áll rendelkezésre.

21. Táblázat Nappali ellátást biztosító települések ellátási adatai

Település	Lakosság-szám	Ellátotti csoport	Intézményi háttér	Személyi feltétel	Nyitvatartási idő	Férőhely	Ellátott
Nagybakónak	450	idősek	a település önálló nappali intézménye	4	heti 5 nap, 40 óra	30	30
Nagykanizsa	50918	idősek	Egyesített Szociális Intézmény	13	heti 7 nap, 56 óra	110	89
		fogyatékos személyek	Fogyatékkal Élők Integrált Intézménye	5	heti 7 nap, 73,5 óra	20	19
		hajléktalan személyek	Magyar Vöröskereszt Zala Megyei Szervezete	nincs adat	nincs adat	40	
Surd	657	idősek	Gondozási Központ	4	heti 5 nap, 30 óra	25	25
Zalakomár	3149	idősek	Alapszolgáltatási Központ	6	heti 5 nap, 40 óra	55	54

Gyermekjóléti alapellátások a Nagykanizsai kistérségben▪ **Gyermekjóléti szolgálat**

A gyermekjóléti szolgálatok helyzetének bemutatása az előző részben, a családsegítő szolgálatokkal közösen került bemutatásra.

▪ **Gyermekek napközbeni ellátása****Bölcsőde**

GYTV 42. § (1) A bölcsőde a családban nevelkedő 3 éven aluli gyermekek napközbeni ellátását, szakszerű gondozását és nevelését biztosító intézmény. Ha a gyermek a 3. évét betöltötte, de testi vagy szellemi fejlettségi szintje alapján még nem érett az óvodai nevelésre, a 4. évének betöltését követő augusztus 31-ig nevelhető és gondozható a bölcsődében.

A kistérségben egyedül Nagykanizsán működik a kisgyermekek napközbeni ellátására bölcsőde. A 3 intézmény 190 férőhelyén átlagosan több mint 210 kisgyermek ellátásáról gondoskodnak. Vélhetően csak a városi lakosság gyermek-elhelyezési igényeit szolgálják ki.

22. Táblázat A bölcsődei ellátás adatai

év	férőhely	igénylők	ellátást igénybevevők	ellátott dec. 31-én	várakozók
2002	180	396	364	209	32
2003	180	432	397	218	35
2004	180	449	413	217	36
	szept. 1-től 190				
2005	190	428	405	225	23

Családi napközi

GYTV 43. § (1) A gyermekek napközbeni ellátásának minősül a bölcsődei és óvodai ellátásban nem részesülő, továbbá az iskolai oktatásban részesülő gyermeknek az iskola nyitvatartási idején kívüli, valamint az iskolai napközit vagy tanulószobai ellátást igénybe nem vevő gyermek családi napköziben történő, nem közoktatási célú ellátása.

A kistérség egyetlen településén sem szerveződött meg a gyermekek napközbeni ellátásának ezen formája, holott ezen ellátás kisebb településen is megszervezhető, működtethető (lenne). Annál is meglepőbb a napközbeni gyermekellátás nevezett formájának hiánya a térségben, mivel mindössze egyetlen bölcsőde működik, amely kizárólag nagykanizsai gyermekeket fogad. Az ellátás megszervezésének szükségességét látszik alátámasztani a fentiekben túl az egyes településekre, illetőleg településcsoportokra eső 0-2 éves gyermekek száma is.

A kistérség óvodai ellátással igen jól lefedett, a 48 településből 37 üzemeltet óvodát. A férőhelyek kihasználtsága alig haladja meg a 80%-ot, azaz valamennyi ellátást igénylő gyermek számára biztosított az óvodai ellátás. Így a 3-6, ill. 7 éves gyermekek napközbeni ellátása megoldott.

23. Táblázat Intézményfenntartó társulás keretében működtetett óvodák

Település	0-2 éves népesség	3-5 éves népesség	Település	0-2 éves népesség	3-5 éves népesség
Gelse*	23	30	Zalaszentbalázs*	16	18

Gelsesziget	7	5	Bocska	14	13
Kilimán	6	9	Börzönce	4	4
össz.	36	44	Kacorlak	4	4
Miháld*	29	16	Pölöskefő	9	18
Pat	3	3	össz.	47	57
Sand	9	9	Csapi*	4	6
össz.	41	28	Zalaújlak	0	0
Kisrécse*	9	5	össz.	4	6
Nagyrecse	13	26	Eszteregnye*	12	19
Nagybakónak	7	9	Rigyác		
Csapi	4	6	össz.	12	19
Zalasárszeg	3	3	Alsórajk*	7	5
Zalaújlak	0	0	Felsőrajk	15	30
össz.	36	49	Pötréte	3	3
Kerecseny*	12	10	össz.	25	38
Orosztony	14	13	Galambok*	35	39
össz.	26	23	Zalaszentjakab	14	17
Surd*	15	18	össz.	49	56
Nemespátró	4	8			
össz.	19	26			

* Az intézményfenntartó társulás székhelye

Forrás: Nagykanizsai Kistérség Többcélú Társulás Közoktatási Intézkedésterve 2005-2008, KSH, 2004

— saját szerkesztés

24. Táblázat Önállóan működtetett óvodák

Település	0-2 éves népesség	3-5 éves népesség	Település	0-2 éves népesség	3-5 éves népesség
Garabonc	21	25	Zalakaros	48	52
Hahót	22	23	Zalakomár	148	120
Magyarszerdahely	14	10	Zalaszentjakab	14	17
Murakeresztúr	36	44	Nagykanizsa	1138	1190
Nagyrada	9	10	Balatonmagyaród	4	11
Sormás	11	20	Belezná	21	13
Szepetnek	51	45	Fityeház	15	14
Újudvar	32	25			

Forrás: Nagykanizsai Kistérség Többcélú Társulás Közoktatási Intézkedésterve 2005-2008, KSH, 2004

— saját szerkesztés

Házi gyermekfelügyelet

GYTV 44. § (1) A házi gyermekfelügyelet keretében a gyermekek napközbeni ellátását a szülő vagy más törvényes képviselő otthonában gondozó biztosíthatja, ha a gyermek állandó vagy időszakos ellátása nappali intézményben nem biztosítható (pl. betegség miatt) és a szülő a gyermek napközbeni ellátását nem vagy csak részben tudja megoldani.

A kistérség egyetlen településén sem szerveződött meg ez az ellátás.

Gyermekek átmeneti gondozása

GYTV 45. § (1) A gyermekek átmeneti gondozása keretében a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését elősegítő, az életkorának, egészségi állapotának és egyéb szükségleteinek megfelelő étkeztetéséről, ruházattal való

ellátásáról, mentálhigiénés és egészségügyi ellátásáról, gondozásáról, neveléséről, lakhatásáról (a továbbiakban: teljes körű ellátás) kell gondoskodni.

A gyermekek átmeneti gondozás megvalósítható helyettes szülő útján, illetve gyermekek vagy családok átmeneti otthonán keresztül. A települési önkormányzatok által kitöltött kérdőívek szerint a gyermekek átmeneti gondozása a kistérség központjában és Surd községben biztosított, Nagykanizsán helyettes szülői ellátás, valamint a családok átmeneti otthona révén, míg Surdon helyettes szülői ellátáson keresztül. Helyettes szülőnél jelenleg egyetlen ellátásban lévő gyermek sincs, míg intézményes ellátás az engedélyezett férőhelyszám (40) maximális kihasználtsággal működik a Magyar Vöröskereszt Zala Megyei Szervezete fenntartásában. A feladatellátás az egész kistérségben biztosított.

25. Táblázat A családok átmeneti otthonának forgalmi adatai

év	éves forgalmi adat
2002	22 család / 98 fő
2003	21 család / 260 fő
2004	28 család / 222 fő
2005	31 család / 342 fő

Szociális szakellátások a Nagykanizsai kistérségben

Szakosított szociális ellátást nyújtó intézmények egyedül a kistérség központjában, Nagykanizsán működnek, melyek ellátási területe csak a várost foglalja magába. Valamennyi intézmény végleges működési engedéllyel rendelkezik.

A kistérség rászoruló lakosai számára a megyei fenntartású szakosított intézmények állnak (csak) rendelkezésre.

26. Táblázat Idősek gondozóháza ellátás adatai

év	Engedélyezett férőhely	Ellátásba részesülők dec. 31-én	Ellátást kérők	Ellátásba vettek	Sürgősségi elhelyezés	Várakozók létszáma
2002	15	15	20	25	10	6
2003	15	15	46	28	14	5
2004	15	16	50	30	13	8
2005	15	15	47	17	14	5

27. Táblázat Idősek otthona ellátás adatai

év	Engedélyezett férőhely	Ellátásba részesülők dec. 31-én	Ellátást kérők	Ellátásba vettek	Sürgősségi elhelyezés	Várakozók létszáma
2002	56	56	40	21	16	47
2003	56	56	48	15	10	42
2004	56	56	38	18	5	29
2005	56	56	50	17	9	23

28. Táblázat Fogyatékos személyek otthona ellátásadatai

év	Engedélyezett férőhely	ellátásba részesülők (átlag)	ellátást kérők	várakozók létszáma
2002	70	70	9	1
2003	70	68	0	0
2004	65	64	6	6
2005	60	60	6	7

29. Táblázat Hajléktalan személyek átmeneti otthona forgalmi adatai

év	engedélyezett férőhely	éves forgalmi adat
2002	45	75
2003	45	70
2004	45	84
2005	45	82

30. Táblázat Hajléktalan személyek éjjeli menedékhelye forgalmi adatai

év	engedélyezett férőhely - női	éves forgalmi adat - nők	engedélyezett férőhely - férfi	éves forgalmi adat - férfiak
2002	20	44	20	103
2003	20	43	20	133
2004	20	39	20	134
2005	20	42	20	123

5.5. HATÁRTERÜLETEK, PROBLÉMAORIENTÁLT, INNOVATÍV MEGOLDÁSOK

Intézményismertetést és jó gyakorlatok leírását kértük a SWOT elemzés kidolgozásában részt vett helyi szakemberektől. Jegyzők, polgármesterek, szociális szakemberek és a többcélú kistérségi társulás munkatársai vettek részt a közös munkában. A helyi megoldások az ígért szakmai leírások beérkezése után kerülnek bele a dokumentumba.

Tervezői javaslat az ebbe a fejezetbe szükséges további leírásokról:

- Kanizsa lakásprogramja
- Szociális közhasznú társaság működésének ismertetése
- Kistelepülési megoldások szolgáltatási hiányok pótlására

Nagykanizsa Megyei Jogú Város Önkormányzata 2004-ben a Regionális Operatív Programból új típusú közösségi és személyi szolgáltatások fejlesztésére nyert támogatást. A 18 hónapig futó projekt célja a város szociális ellátórendszerének fejlesztése, a non-profit szervezetek szerepvállalásának ösztönzése, valamint aktív korú munkanélküliek (elsősorban nők) munkaerőpiaci reintegrációja.

A Zala Megyei Vöröskereszt Nagykanizsai Szervezete, a Családsegítő Központ és Gyermekjóléti Szolgálat, a Nagykanizsa és Környéke Foglalkoztatási, Szociális és

Közművelődési Kht., valamint az Önkormányzat által kidolgozott program a Nagykanizsa városban élő idős emberek, hátrányos helyzetű fiatalok, és a családon belüli erőszak áldozatainak szociális helyzetét javítja, személyre szabott szolgáltatások bevezetésével, 12 fő aktív korú munkanélküli szociális gazdaságban való foglalkoztatása révén. Az elnyert támogatásból a foglalkoztatásba bevont személyek képzése (házi gondozó, ápoló) mentális kísérése (szupervízió, kommunikációs és konfliktus kezelő foglalkozások), valamint a bevezetendő szolgáltatások hátterét biztosító infrastruktúra kialakítása is megvalósult.

A szolgáltatások fő területei:

- idős emberek otthoni segítése, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás bevezetése: háztartási munkák (főzés, mosás, takarítás, vasalás, növényápolás stb.)
- Csellengő közösségi ház” működtetése: csellengő, problémás fiatalok szabadidős programjainak szervezése esti és éjszakai órákban nyitva tartó (18 – 06) közösségi tér megnyitása
- „Befogadó ház” létrehozása a családon belüli erőszaknak áldozatául eső személyek (elsősorban nők és gyermekek) részére.

7. SWOT

A szociális és gyermekvédelmi ellátórendszer szempontjából

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> - Működnek jó példák a kistérség egyes településein - Térségi családsegítő és gyerekjóléti szolgálat - Az esetleges szakképzetlenséget ellensúlyozza az empátia és a tapasztalat - Ahol van közoktatási intézmény, általában megoldott az étkeztetés - Sok elkötelezett, elszánt és hozzáértő ember dolgozik az ellátásban - A város és térség szakemberei között jó az együttműködés - A városi intézményekben működik szupervízió és szakmai továbbképzés 	<ul style="list-style-type: none"> - A szociális területen dolgozók végzettsége alacsony - Szociális szolgáltatásban és igazgatásban kevés a megfelelő végzettségű szakember - A szociális ellátások döntő többsége a községekben nem létezik - A diétás étkeztetés gyakorlatilag nem megoldott - Az étkeztetés magas ára visszafogja az igénybevételt, miközben szükséglet lehetséges - A nyári és hétféligi étkezés nem megoldott - A településszerkezethez mérten nem kiépült a falugondnoki szolgálat - A hiányzó nappali ellátások miatt bizonyos segélytípusokra kényszerül a rendszer (pl. ápolási díj) - „Látszat” házigondozás - Bölcsőde csak Nagykanizsán működik, kevés férőhellyel - Alternatív, nyári, 10 év feletti és 3 év alatti gyermekek napközbeni ellátása nincs - A kisebb településeken kevés időt töltenek a családgondozók és munkaidőben - Nincs roma származású szakember
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> - A társulási pluszfinanszírozással fejleszthetők lennének a szolgáltatások - Vállalkozások bevonása az étkeztetésbe - A közoktatási és szociális rendszer harmonizálása - Falugondnoki szolgálat területi lefedettségének és az ellátási tevékenységeinek bővítése - Gyermekek napközbeni ellátásának bővítése telephellyel, óvodai mini-csoporttal - Nagykanizsával közös intézményfenntartás a közel dupla források mozgósítására 	<ul style="list-style-type: none"> - A magas gyerekszám egy kirekesztett csoport körében - A család és gyerektámogatások változásával a helyi segélyezési lehetőségeket szűkülnek - A kényszerszállás települési szinten nem tesz lehetővé eredményes és hatékony helyi szolgáltatást - Látszatszolgáltatások jellemzik és fogják is a szociális területet - A nappali ellátások pótlásának hiánya fenntartja a segélyezést

Általános szempontok

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> - Magas gyerekszám egyes településeken - Kisebb településeken a helyi közösségek megtartó ereje még él 	<ul style="list-style-type: none"> - Előregedés - Magas a sajátos nevelési igényű gyermekek száma - Magas roma népesség - Megnövekedett az egyszülős háztartások száma - A öntéshozók szakértelem híján hoznak szakmai döntéseket
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
	<ul style="list-style-type: none"> - Egyes segélyek a munkavállalásra ellenőrszűrőzöek - Az önkormányzatok anyagilag ellehetetlenültek